

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Ylempi ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

Minna Vilpponen

**Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelujen tuottamisen ja pedagogisen
laadun valvonta**

Opinnäytetyö 2019

Tiivistelmä

Minna Vilpponen

Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelujen tuottamisen ja pedagogisen laadun valvonta, 35 sivua, 3 liitettä.

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali – ja Terveysala Lappeenranta

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtaminen

Opinnäytetyö 2019

Ohjaajat: Yliopettaja, TtL Anja Liimatainen ja lehtori Minna Koponen, Saimaan ammattikorkeakoulu.

Opinnäytetyössä laadittiin yksityisen varhaiskasvatuksen laadun valvonnan käsikirja KUUMA-kunnille. KUUMA-kuntien varhaiskasvatusjohtajat perustivat työryhmän, jossa oli jäsenenä opinnäytetyöntekijän lisäksi jokaisen kunnan yksityisistä varhaiskasvatuspalveluista vastaava henkilö. Tavoitteena oli selkeyttää ja yhdenmukaistaa valvonnan käsikirjan avulla yksityisen varhaiskasvatuksen palvelun tuottajien toiminnanohjausta. Työryhmän tapaamisissa vertaistuellalla oli tärkeä rooli arjen vaikeista tilanteista keskusteltaessa, joita on pyritty nostamaan laadun valvonnankäsikirjaan. Laadun valvonnankäsikirja tehtiin ensin koskettamaan yksityisiä päiväkotia, toisessa vaiheessa siihen lisättiin myös perhepäivähoitoa koskevat asiat. Tämä opinnäytetyö koskettaa vain yksityisten päiväkotien osuutta.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli suunnitella ja laatia yksityisen varhaiskasvatuksen laadun valvonnankäsikirja ja arvioida yksityisen varhaiskasvatuksen nykyisiä valvontakäytänteitä. Tutkimus suoritettiin Webropol-kyselyllä, jolla selvitettiin yksityisen varhaiskasvatuksen palvelujen tuottajien näkemykset nykyisistä valvontakäynneistä ja palvelujen laadun tilanteesta. Laadun valvonnankäsikirja päivitettiin 1.9.2018 voimaan tulleen uuden varhaiskasvatuslain mukaiseksi. Valvontakäsikirjassa huomioitiin myös yksityisten varhaiskasvatuksen palvelujen tuottajien näkemykset.

Asiasanat: varhaiskasvatus, yksityiset varhaiskasvatuspalvelut, pedagoginen laatu, valvontakäsikirja.

Abstract

Minna Vilpponen

Quality control of the production and pedagogy of private early childhood education services, 35 pages, 3 appendices.

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Master's Degree Programme

Development and Management of Health Care and Social Services Master's

Thesis 2019

Instructors: Principal Lecturer Anja Liimatainen, Lic. Sc. (Health Sciences) and

Lecturer Minna Koponen, Saimaa University of Applied Sciences.

The aim of this thesis was to make a handbook for quality control of private early childhood education in KUUMA municipalities. Early childhood education directors of KUUMA municipalities set up a working group that consisted of author this thesis and members from each of the municipalities. Working group members were responsible for private early childhood education services in their municipalities. The aim was to clarify and harmonize the business management and quality of private early childhood education service providers with the help of the handbook. Mutual support and shared experience played an important role in the working group meetings when discussing the difficult situations that had been addressed in the handbook. In the first phase, the handbook was made to contact private day care, and in the second phase, family day care was added. This thesis focuses on the share of private day care.

The task of the thesis was to design and prepare a handbook for monitoring the quality of private early childhood education and to evaluate the current practices of private early childhood education. The study was carried out with a Webropol survey, which explored the views of private early childhood education service providers about current monitoring visits and quality of service. The handbook was updated to comply with the new Early Childhood Education Act that came into force on 1 September 2018. The handbook also took into account the views of private early childhood education providers.

Keywords: early childhood education, private early childhood education, pedagogical quality, supervision handbook.

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Palvelujen tuottaminen varhaiskasvatuksessa	6
2.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja yhteiskunnallinen konteksti.....	6
2.2	Yksityinen varhaiskasvatus alueella	8
3	Valvonta osana varhaiskasvatuksen pedagogisen laadun arviointi	9
3.1	Varhaiskasvatuksen laatu	9
3.2	Yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan erilaisia käytänteitä	13
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	14
5	Opinnäytetyön toteutus.....	15
5.1	Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät.....	15
5.2	Valvontakäsikirjan suunnittelu	16
5.3	Valvontakäsikirjan arviointi	18
6	Valvontakäsikirja pedagogisen laadun tukena.....	20
6.1	Näkemyksiä valvontakäsikirjasta.....	22
6.2	Näkemyksiä valvontakäynneistä	24
6.3	Näkemyksiä pedagogisesta laadusta	26
6.4	Laadun valvonnankäsikirjan päivittäminen	28
7	Pohdinta	28
7.1	Eettiset näkökohdat ja luotettavuus.....	28
7.2	Kehittämispöytäkirjan arviointi	30
	Lähteet.....	33

Liitteet

- LIITE 1 Saatekirje yksityisten päiväkotien esimiehille ja varaesimiehille
- LIITE 2 Kyselykaavake
- LIITE 3 KUUMA-kuntien yksityisen varhaiskasvatuksen laadunvalvonnan käsikirja

1 Johdanto

Yksityisten päiväkotien lisääntynyt käyttö on myös lisännyt yksityisten varhaiskasvatusten palvelujen tuottajien kirjoa kunnissa. Kuntasektorilla on jouduttu tekemään suuria linjauksia varhaiskasvatuksen ja yksityisen varhaiskasvatuksen myllerryksissä.

Vuonna 2015 Mielenilmaus varhaiskasvatuksen säästösuunnitelmia vastaan herätti paljon huomiota. Mielenilmauksen tärkeimpänä asiana oli kritisoida suunnitelmia kasvavista lapsiryhmistä. Sosiaalisessa mediassa perustettu Vain kaksi kättä-niminen yhteisö antoi nimen mielenilmauksille viidellä eri paikkakunnalla. (Leinonen 2015.) Seuraavana tuli velvoittava varhaiskasvatussuunnitelma ja sen myötä uusi varhaiskasvatuslaki, joka on myös vaikuttanut opinnäytetyön etenemiseen ja opinnäytetyön tekijän tulevaisuuden suunnitelmiin pätevyys vaatimusten suhteen. Uusi laki määrittelee työntekijöiden rakenteen ja koulutuksen päiväkotiryhmissä uudella tavoin. Laki antaa siirtymäaikaa vuoteen 2030 työntekijöiden rakenteiden ja pätevyyksien suhteen (Varhaiskasvatuslaki 2018/54).

Puolangan kunta ulkoisti ensimmäisenä kuntana Suomessa kunnan varhaiskasvatuksen syksystä 2018 alkaen (Puolanka, 2018). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistui yhteensä reilut 41 000 lasta vuonna 2016. Kuntien rahoittamasta varhaiskasvatuksen palvelukysynnästä yksityisen toiminnan osuus oli jo yli 300 miljoonaa euroa. Keskimäärin 17 prosenttia lapsista oli yksityisen toiminnan piirissä (Tilastokeskus, 2018.)

Työelämälähtöinen aihe on lähtöisin Järvenpään kaupungilta, jossa olen työskennellyt lastentarhanopettajana vuodesta 2009 asti. Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia yksityisen varhaiskasvatuksen laadun valvonnankäsikirja KUUMA-kunnille. Opinnäytetyön tavoitteena on laadun valvonnankäsikirjan avulla selkeyttää ja yhdenmukaistaa yksityisen varhaiskasvatuksen palvelun tuottajien toiminnan ohjausta. Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö ja se käsittelee kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin nykyisiä yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan käytänteitä KUUMA-kunnissa työryhmän kans-

sa. Toisessa vaiheessa opinnäytetyöntekijä selvitti yksityisten palvelun tuottajien näkemyksiä laadun valvonnankäsikirjan luonnoksesta ja nykyisistä valvontakäytänteistä. Kolmas vaihe sisälsi laadun valvonnankäsikirjan muokkaamisen kyselyiden ja uuden varhaiskasvatustilain mukaiseksi yhteistyössä työryhmän kanssa.

2 Palvelujen tuottaminen varhaiskasvatuksessa

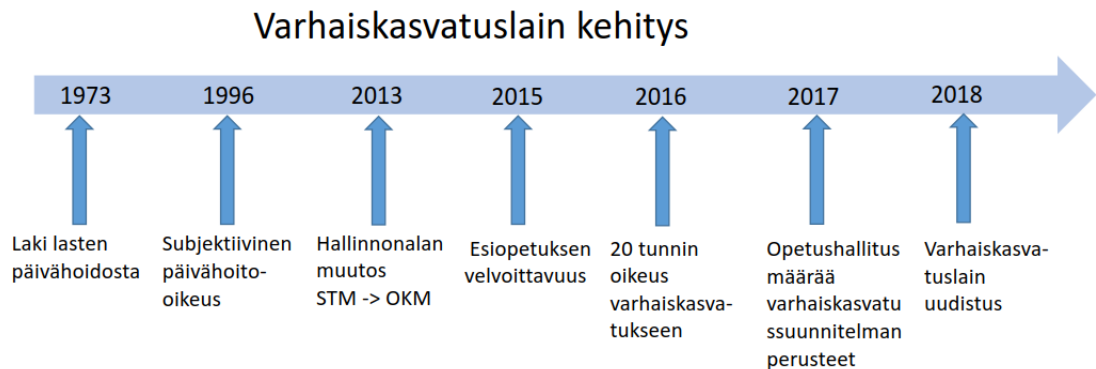
Valtakunnallisesti varhaiskasvatuksessa tapahtui hallinnonalan muutos, kun se siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen 1.1.2013 alkaen. Tämän jälkeen varhaiskasvatusta ei lueta enää sosiaalipalveluiksi. Sosiaalihuollonlainsäädäntö koskettaa monelta osin varhaiskasvatusta. Tästä esimerkkinä pykälässä 5§ varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukainen palveluseteli. (Varhaiskasvatustilain 2018, 5§.) Yksityistä varhaiskasvatusta varten kunta voi myöntää perheelle palvelusetelin, jolla korvataan osa kustannuksista. Palvelusetelipäiväkodin asiakasmaksu on sama kuin kunnallisen päiväkodin perimä asiakasmaksu. Yksityisestä päiväkodista riippuen palvelusetelin lisäksi voi päiväkotiperhe periä perheeltä 1-30 euroa kuussa. (Järvenpään kaupunki 2018.) Toisena esimerkkinä on pykälä 7: Lapsen oikeudesta saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja tähänkin sovelletaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) (Varhaiskasvatustilain 2018, 7§).

Vuodesta 2017 lähtien on puhuttu varhaiskasvatuksesta päivähoiton sijaan. Tämä muutos tulee lainsäädännöstä, kun lasten päivähoitosta annettu lain muuttui varhaiskasvatustilain 1.8.2015 alkaen. Varhaiskasvatustilain määrittää että, varhaiskasvatus on suunnitelmallista lapsen kasvatustilain, hoidon ja opetuksen kokonaisuus ja nähdään osana suomalaista koulutus- ja kasvatustilainjärjestelmää. (Varhaiskasvatustilain L36/1973, 1 §.)

2.1 Varhaiskasvatustilain ohjaavat lait ja yhteiskunnallinen konteksti

Kuva 1 esittää varhaiskasvatustilain kehityksen ja merkittävimmät muutokset lainsäädännössä. Kuva osoittaa, kuinka pitkällä ajalla kehitys on meillä Suomessa tapahtunut. 2018 vuonna tullut lain korvasi 45 vuotta vanhan lain. Naa-

purimme Ruotsi nähdään pohjoismaisen hyvinvoinnin edelläkävijänä. Jo 1930-luvulla Ruotsissa nostettiin esiin työn ja perhe-elämän yhdistäminen ja lasten hyvinvointi. 1943 Ruotsi otti käyttöön tuetun päivähoidon. (Population Europe Resource Finder&Archive 2014.)

Kuva1. Varhaiskasvatustlain kehitys

Kunnan on huolehdittava lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä asukkailleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin varhaiskasvatuslaissa (Varhaiskasvatuslaki 2018/540, 5§) säädetään. Kunnan on mahdollista järjestää varhaiskasvatusta itse, yhteistyössä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai antamalla palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (Palvelusetelilaki, 2018) mukaisen palvelusetelin. Kuntayhtymällä tarkoitetaan, kuntien valtuustojen hyväksymää perussopimuksella perustettua erillistä julkisoikeudellista oikeushenkilöä, joka koostuu sopimuksen jäsenkunnista. Kuntayhtymä hoitaa jäsenkuntiansa puolesta perussopimuksen mukaisia tehtäviä. (Kuntaliitto, 2018.) Asiakkaan hankkiessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan on varmistettava, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään samaiselta kunnalliselta toiminnalta (Varhaiskasvatuslaki 2018/540).

Kunnan ja yksityisen järjestämään varhaiskasvatukseen sovelletaan varhaiskasvatuslakia (Varhaiskasvatuslaki 2018/540) ja esiopetuksen osalta perusopetuslakia (1998/628). Lait määrittelevät toiminnan tavoitteet ja perusteet. Var-

haiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat oikeudellisesti velvoittava määräys ja otettiin kunnissa käyttöön 1.8.2017 alkaen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8).

2.2 Yksityinen varhaiskasvatus alueella

KUUMA-alueen muodostavat pääkaupunkiseudun ympärillä sijaitsevat 10 kuntaa. KUUMA-kuntia ovat Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti. KUUMA-kunnat on perustettu Helsingin ympäristöön liikelaitosmuotoisesti vahvistamaan yhteisin kehittämistoimin kilpailukykyä ja vetovoimaa. KUUMA-kuntien tavoitteena on myös edunvalvonnan ja omistaja politiikan tehostaminen ja palvelutuotannon laadun ja tehokkuuden parantaminen (KUUMA-kunnat, 2018).

Yksityiset palvelut tukevat ja täydentävät kunnallisen varhaiskasvatuksen palvelu tarjontaa. Yksityinen varhaiskasvatus voi olla päiväkotitai perhepäivähoitoa. KUUMA-kuntien alueella on yksityisinä palvelun tuottajina esimerkiksi isompia ketjuja, joilla on useampia päiväkoteja alueella, kuten Touhula, ja Norlandia. Settlementti Louhela, Steinerpäiväkotit Pikkukarhu ja Valona Hyvinvointi ovat myös yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajia joilla on varhaiskasvatus toimintaa Järvenpäässä.

Tällä hetkellä Suomen suurin ja samalla myös KUUMA-alueen suurin yksityinen päiväkotiyritys on Touhula. Touhula on perustettu vuonna 2010. Päiväkoteja on yli 150. Lapsia Touhulassa on yli 9000 ja työntekijöitä yli 2000. Touhula kuten muutkin yksityiset päiväkodit täydentävät kuntien tuottamia varhaiskasvatuspalveluja. Touhulan toiminnasta suurin osa perustuu palvelusetelimalliin, jonka avulla yksityinen päivähoito on tasavertaisesti kaikkien lapsiperheiden saatavilla tulotasosta tai perheen koosta riippumatta (Touhula 2018).

3 Valvonta osana varhaiskasvatuksen pedagogisen laadun arviointi

Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus ohjata ja valvoa yksityisen palveluntuottajan järjestämää varhaiskasvatusta alueellaan. Aluehallintovirasto taas ohjaa ja valvoo sekä kunnan, että yksityisen palveluntuottajana järjestämää varhaiskasvatusta toimialueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toiminta periaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi päivähoiton ohjauksessa ja valvonnassa (Varhaiskasvatuslaki 909/2012.)

Yksityisen lasten päivähoiton osalta yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentissa määritellyjä valvontaviranomaisia ovat tämän lain 11 d §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Tämän lain 17 §:n mukaisilla valvontaviranomaisilla tai opetus- ja kulttuuriministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada yksityiseltä lasten päivähoiton tuottajalta ja toisiltaan tehtäviensä suorittamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset maksutta (Varhaiskasvatuslaki 909/2012).

3.1 Varhaiskasvatuksen laatu

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) vastaa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteista ja suosituksista. (Vlasov, Salminen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila, Sulonen. 2018, 14). Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset on varhaiskasvatuksen järjestäjille ja yksityisille palveluntuottajille tarkoitettu varhaiskasvatukseen liittyen itsearviointin ja laadunhallinnan tueksi. Itsearviointi on osa kansallista varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen kokonaisuutta. Sen on tarkoitus lisätä varhaiskasvatuksen laatua, tukea toiminnan jatkuvaa parantamista ja kehittämistä sekä edistää varhaiskasvatukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden saavuttamista. (Vlasov ym. 2018, 14.) Varhaiskasvatuslaki määrittää yksityisen palveluntuottajan järjestämän ja tuottaman varhaiskasvatuksen valvonnasta vastaa aluehallintovirasto, sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija. (Varhaiskasvatuslaki 2018/540, 52§).

Laadun määrittely koetaan varhaiskasvatuksessa haasteelliseksi. Ihmisten erilaiset arvo näkemykset ja mielipiteet vaikuttavat laadun määrittelyn haasteellisuuteen. Laatu-käsitettä voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Laadulla voidaan kuvailla jotakin asiaa tai toisena tarkastelu näkökulmana laatu voi tarkoittaa sitä, miten hyvin on onnistuttu. (Parrila & Fonsen 2016, 170-171.) Tehdyssä kyselyssä yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajille lähestymme laatua tästä toisesta määritelmästä. Kyselyn viimeisessä osiossa selvitämme, miten laatu toteutuu yksityisissä päiväkodeissa. Laadunhallinnalla varmistetaan palvelujen korkea laatu ja niiden jatkuva parantuminen ja kehittyminen.

Laadun määritelmän ensimmäiseen näkökulmaan, jossa jotakin asiaa kuvailaan, on Suomessa tehty mittava useamman vuoden kestänyt projekti Orientaation lähteillä yhteistyössä Taiwanin kanssa. Projektin tarkoituksena oli selvittää mitä varhaiskasvatuksessa todella tapahtuu. Motiiveina oli luoda varhaiskasvatustoiminnan arviointiin mittarit ja vakiinnuttaa kehittävään palautteeseen perustuva toiminnan kehittäminen. Arvioinnin jälkeen projektissa mietittiin mitä näistä halutaan ylläpitää, mitkä asiat jäävät edelleen epäselviksi, mitä asioita halutaan parantaa ja mitä mahdollisuuksia avata. Projekti alkoi vuonna 2008 ja mukana on ollut myös 7 kuntaa KUUMA-yhteistyöstä. Laajassa projektissa on havainnointu lasten toimintaa päivähoito päivien aikana. Havainnointia varten lastentarhanopettajia koulutettiin projektia varten. Lastentarhanopettajat vierailivat toisissa päiväkodeissa havainnoimassa lapsia. Yhtenä osa-alueena havainnointiin kuinka paljon lapsi päivän aikana esimerkiksi istuu paikallaan. Projektin tulosten myötä on päiväkotien arjessa pohdittu laadukkaan päivähoidon toteutumisesta lapsen näkökulmasta (Reunamo 2018.) Laatua tutkitaan yksittäisinä tai tiettyyn teemaan liittyvänä. Laadun tasoa erilaisten mittareiden kautta, jolloin tehdään arvioivaa laatututkimusta (Alila 2013, 27).

Euroopan Komission Lastenhoitoverkosto on laatinut vuonna 2006 yhdeksän päivähoidon laadun osa-alueita:

1. Toimintalinjat
2. Talous
3. Palvelujen taso ja muoto
4. Kasvatus ja esiopetus
5. Henkilökunnan määrä
6. Henkilökunnan työ ja koulutus
7. Ympäristö ja terveys
8. Vanhemmat ja yhteisö
9. Suoritustavoitteet

Nämä ovat linjauksen luontaisia, joita voidaan käyttää laadun arvioinnin perustana. Näillä linjauksilla ei kuitenkaan tavoitella yleispäteviä standardeja koko Euroopan alueelle vaan tarkoituksena on saada tasapaino avoimen, suhteellisen lähestymistavan yhteisten perusarvojen ja tavoitteiden välille. (Hujala ym. 2007, 161.)

Varhaiskasvatusta ohjaavat useat dokumentit ja asiakirjat, joita voidaan pitää varhaiskasvatuksen laadunhallinnan perusteina. Nämä asiakirjat ohjaavat laadunhallintaa välittämällä informaation tai tavoiteasettelun kautta. Lait ja asetukset taas normiohjaavat varhaiskasvatuksen laatua ja säätelevät sen toteuttamisen ja järjestämisen minimi vaatimustasoa. (Alila & Parrila 2004, 12.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea lakien ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän velvollisuus on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta. Arvioinnin tulee olla omaaloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnin avulla edistetään laatua,

tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin tarvittavia kehittämistarpeita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 61).

Varhaiskasvatuksen laatua ei voida arvioida huomioimatta sen kehitystä suomalaisen yhteiskunnan piirteiden mukaan. Varhaiskasvuksemme on osa laajaa perhe- ja lapsipoliittista kokonaisuutta. Yhtenä vahvuutena on myös, kasvun kontekstuaalisuutta korostettaessa on vahvasti vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. (Hujala ym. 2007, 152-153). Vuonna 1995 Hujala-Huttunen osoitti, että laatua arvioitaessa voidaan erottaa neljä erilaista laatutekijää.

1. Puitetekijät, jotka ovat reunaehtoja laadukkaalle päivähoidolle. Niitä ovat ryhmäkoko, lapsiryhmän koko, hoitosuhteen pysyvyys ja hoitoaikojen sopivuus.
2. Välilliset tekijät, jotka säätelevät toiminnallisesti laatua. Niitä ovat yhteistyö ja työyhteisötekijöitä.
3. Kasvatusprosessiin liittyvät tekijät. Niitä ovat Aikuisen ja lapsen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, kehityksellisesti sopiva toiminta ja turvallinen ympäristö.
4. Vaikutukselliset tekijät. Tähän on määritelty vain yhden asian ja se on lapsen myönteiset kokemukset päivähoidosta. (Hujala ym. 2007, 162-167.)

Opinnäytetyöhön tehdyn webropol-kyselyn viimeisessä osiossa, jossa yksityisten päiväkotien laatua pyrittiin selvittämään, huomioimme näistä edellä mainituista neljästä, kolme erilaista laatutekijää. Vaikutuksellisia tekijöitä yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat selvittävät säännöllisesti tyytyväisyyskyselyillä.

Laatuajattelun taustalla vaikuttavat myös vahvasti varhaiskasvatuksen arvot. Ne luovat pohjan laadun määrittelylle ja kertovat mitä varhaiskasvatuksessa tavoitellaan ja miksi jotakin asiaa pidetään tärkeänä. Arvot vahvistavat toimintaa tukevia rakenteita sekä laatua säätelevien prosessien kautta. Arvojen lisäksi laadulla on rakennetekijöitä, jotka määrittävät ja säätelevät varhaiskasvatuksen järjestämistä. Näitä ovat esimerkiksi lait ja asetukset, jotka määrittävät kuka

vastaa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatusta annetaan. Nämä rakenteeseen liittyvät tekijät ovat yleensä pysyviä ja luovat näin reunaehdot pedagogiselle toiminnalle. Rakennetekijöiden lisäksi laadulla on myös prosessitekijöitä, jolla tarkoitetaan esimerkiksi yksikön pedagogista toimintakulttuuria ja se kuvaa miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä toteutetaan. Prosessitekijät muodostuvat tavoitteellista ja pedagogista toimintaa jäsentävistä toimintatavoista. Nämä kaksi eri laadun tekijää rakennetekijät ja prosessitekijät sekä kolmella eri tasolla (kansallinen, paikallinen ja pedagoginen taso) joilla varhaiskasvatusta säädellään, on suora yhteys siihen millaista varhaiskasvatusta, tarjotaan ja toteutetaan. Laadunhallinnan kokonaisuudessa korostuu arvioinnin ja kehittämisen prosessimaisuus. Tähän liittyy toiminnan jatkuva arviointi ja parantaminen kehittämisen näkökulmasta ja kaikki tämä tulee toteutua palvelujen järjestäjän ja tuottajan laadunhallinnan rakenteissa. (Vlasov 2018, 39-40.)

3.2 Yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan erilaisia käytänteitä

KUUMA-kunnissa yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen valvonta on järjestetty hyvin eri tavoin. Työryhmän aloittaessa toimintaa, ensimmäisessä kyselyssä kunnan valvontaviranomaiselle esitettiin kysymys tämän hetkisestä valvontakäytännöistä.

Esimerkkinä eräässä läntisen alueen kunnassa valvonnasta vastaa varhaiskasvatuksen palveluohjauksen koordinaattori, jonka työajasta on varattu puolet yksityisten varhaiskasvatuksen valvontaan. Kunnalla on tällä hetkellä 10 yksityistä päiväkotia. Palveluohjauksen koordinaattori tapaa yksityisten päiväkotien varhaiskasvatusesimiehet kerran kuussa yhteisessä tapaamisessa. Tämän lisäksi palveluohjauksen koordinaattori vieraillee jokaisessa päiväkotiyksikössä syksyisin. Kunta vaatii toimintakauden alussa yksityisiltä palveluntuottajilta toimintasuunnitelman. Toimintavuoden lopussa toimintasuunnitelma arvioineen toimii toimintakertomuksena, josta yksiköt saavat palautteen palveluohjauksen koordinaattorilta. Palveluohjauksen koordinaattori tekee aloituskäynnin kotiin, kun perhe on itse palkannut hoitajan, joita oli vuonna 2017 4 kpl. Tämän aloituskäynnin jälkeen on kyse työnantajaperheen ja palkatun hoitajan välisestä työsuhteesta, jota ei ohjata. Kunnalla tärkeintä on toimiva yhteistyö, neuvonta ja ohjaus. Kaikista tapaamisista, käynneistä ja asiakaspalautteiden käsittelystä tehdään muistiot.

Esimerkkinä eräässä itäisen alueen kunnassa yksityisten päiväkotien varhaiskasvatuksen valvonnasta vastaa varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö. Perhepäivähoitajien valvonnasta vastaa varhaiskasvatuksen esimies. Kunnassa on 11 yksityistä päiväkotia. Valvontakäynnit yksityisiin päiväkoteihin tehdään kerran vuodessa, käynnistä tehdään muistio. Lisäksi yksityiset päiväkodit palauttavat kuukausittain lapsi-kasvattajalistan täytettynä. Tällä listalla tarkastetaan yksityisen päiväkodin suhdelukuja. Kunta vaatii toimintakauden alussa yksityisiltä palveluntuottajilta toimintasuunnitelman. Yksityisiin päiväkoteihin tehdään myös ylimääräisiä valvontakäyntejä palautteiden perusteella. Yksityisten päiväkotien henkilökunnat osallistuvat myös Kunnan järjestämiin koulutuksiin. Varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö tapaa myös yksityisten päiväkotien esimiehet säännöllisesti yhteisissä tapaamisissa.

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on laatia yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan käsikirja KUUMA-kunnille.

Opinnäytetyön tehtävät:

1. Kartoittaa kunnissa jo olemassa olevia valvonta käytänteitä.
2. Selvittää yksityisten palvelun tuottajien näkemyksiä valvonnan käsikirjan luonnoksesta ja nykyisistä valvonta käytänteistä.
3. Muokata valvonnan käsikirja kyselyn ja uuden varhaiskasvatuslain mukaisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena on myös valvonnan käsikirjan avulla selkeyttää ja yhdenmukaistaa yksityisen varhaiskasvatuksen palvelun tuottajien toiminnan ohjausta. Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävät ovat suunnitella ja laatia yksityisen varhaiskasvatuksen käsikirja ja arvioida yksityisen varhaiskasvatuksen valvontakäyntejä yhteistyössä KUUMA-kuntien valvontatyöryhmän kanssa.

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Kehittämistyön vaiheet ja menetelmät

Opinnäytetyössä käytettiin tutkimuksellista kehittämistyön prosessia (Ojasalo ym. 2015, 24). Opinnäytetyössä käytetyt kehittämistyön vaiheet ja niihin liittyvät toiminnot on esitetty taulukossa 1.

Vaihe	Toiminta
1. Kehittämiskohteen tunnistaminen ja alustavien tavoitteiden määrittely	Opinnäytetyön tarpeen määrittely tehtiin KUU-MA-kuntien varhaiskasvatusjohtajien toimesta. Varhaiskasvatusjohtajat perustivat työryhmän yhtenäistämään alueen yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden laadun valvontaa. Tarkempien tavoitteiden määrittely tehtiin työryhmän ensimmäisissä tapaamisissa.
2. Kehittämiskohteeseen perehtyminen	<p>Työryhmän jäsenille annettiin kaksiosainen kysely, jonka oli laatinut työryhmän vetäjä. Ensimmäinen osa arvioi Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päiväkotihoidon ja ryhmäperhepäivähoidon valvonta käsikirjaa.</p> <p>Toinen osa kartoitti nykykäytänteitä toiminnan aikaisen yksityisen päiväkodin valvonnan osalta.</p> <p>Näiden vastausten pohjalta opiskelija laati työryhmälle listan asioista, joita tapaamisissa käsiteltiin ja mitkä asiat nostettiin tekeillä olevaan käsikirjaan.</p> <p>Työryhmälle laadittiin myös toinen kysely mikä koski pedagogista laadun valvontaa. Tämä aihe nousi ensimmäisen kyselyn myötä yhdeksi yleisimmäksi haasteeksi. Kyselyiden vastauksista laadittiin työryhmän tapaamisiin asialistat.</p> <p>Tapaamisissa tärkeänä oli myös vertaistuki, keskusteltiin arjessa vastaan tulleista hankalista tilanteista, jotka on pyritty näin tuomaan myös valvonta käsikirjaan. Työryhmän tapaamisista kirjattiin muistio, jonka pohjalta käsikirjaa varten selvitettiin eri alan asiantuntijoilta tarkempia tietoja, jotka sitten kirjattiin käsikirjaan.</p>

3. Kehittämistehtävän määrittäminen ja kehittämis-kohteen rajaaminen	Opinnäytetyön kehittämistehtävä on käsikirjan myötä löytää yhteisiä menetelmiä ja toimintatapoja yksityisen varhaiskasvatuksen laadun valvontaan. Kehittämiskohteen rajaaminen tapahtuu työryhmän tapaamisissa, rajaaminen on löytynyt kohdassa kaksi mainituista vertaistuki keskusteluista ja tehdyistä kyselyistä. Rajauksissa on ollut myös tärkeänä osana yksityisen palveluntuottamiseen ohjaavien lakien avaaminen ja ymmärtäminen. Työryhmän tapaamisissa vieraili myös eri alojen asiantuntijoita, joiden luennoista, työryhmä rajasi käsikirjaan liitettäviä asioita.
4. Tietoperustan laatiminen sekä lähestymistavan ja menetelmien valitseminen	Tietoperustan pohjana on vahvasti varhaiskasvatusta ja yksityistä palvelun tuottamista koskevat ajankäytökäytännöt ja säädökset.
5. Kehittämishankkeen toteuttaminen ja ulkoistaminen eri muodoissa	Valvontakäsikirjan laatiminen ja toimittaminen kommentoimalla KUUMA-kunnille. Hyväksynnän jälkeen valvontakäsikirjan luonnos toimitetaan yksityisille palveluntuottajille tutustuttavaksi ja kommentoitavaksi webropol-kyselyn avulla. Kyselyn tuloksissa käytetään aineiston analyysiä.
6. Kehittämisprosessin ja lopputulosten arviointi	Tämä vaihe tuodaan esille opinnäytetyön raportissa, jossa nostetaan esille kyselyistä ja työryhmän työskentelystä nousseita aiheita yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan kehittämiseen KUUMA-kunnissa.

Taulukko 1. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosesseihin liittyvä toiminta

5.2 Valvontakäsikirjan suunnittelu

KUUMA-kuntien varhaiskasvatus johtajat olivat 8.9.2017 tapaamisessaan sopineet, että KUUMA-kuntien kesken käynnistetään yhteinen yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa hoitavien viranhaltijoiden työryhmä. Työryhmän yhtenä tavoitteena oli laatia yhteinen laadun valvonnan käsikirja, jossa otetaan huomioon sekä päiväkodit että perhepäivähoito. Yksityisten päiväkotien osuus tehtäisiin ensin. Uuden lain voimaan tultua käsikirjaan lisätään perhepäivähoitajien osuus. Tässä kohtaa työryhmän kokoonpano muuttuu, sillä joissakin kunnissa yksityistä perhepäivähoitoa valvoo eri henkilö kuin yksityisiä päiväkoteja. Samoin opinnäytetyöntekijän rooli loppuu käsikirjan valmistuttua yksityisten päiväkotien osalta.

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön kuului siis yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytäntöjen, tuotteiden tai palvelujen tuottamista ja toteuttamista. Sen tarkoituksena oli tyypillisesti luonnostella, kehitellä ja ottaa käyttöön ratkaisuja (Ojasalo ym. 2015, 19). Työryhmän tarkoituksena laadun valvonnan käsikirjan lisäksi oli, antaa kollegiaalista tukea ja verkostoitumista yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen valvonnasta vastaaville. Työryhmässä laadittiin keskustelun kautta yhteiset suuntaa antavat kriteerit ja käytännöt valvontatyölle ja tämän keskustelun pohjalta koottiin laadun valvonnankäsikirja. Keskustelun myötä valvonnasta vastaavat toivoivat myös yksityisen päiväkodin varhaiskasvatuksen sisällölliseen laadun valvontaan uusia yhteisiä menetelmiä.

Ensimmäisenä tehtävänä oli selvittää kuntien nykyisiä valvonta käytänteitä. Jokaista työryhmän jäsentä pyydettiin tutustumaan Tampereen kaupunkiseudun yksityisen päiväkotihoidon ja ryhmäperhepäivähoidon valvontakäsikirjaan. Tämän pohjalta työryhmän jäsenille lähetettiin kysely, jossa ensimmäiset kysymykset koskivat Tampereen kaupunkiseudun käsikirjaa. Kysymykset olivat 1. Mikä valvontakäsikirjassa on hyvää? 2. Mikä valvontakäsikirjassa vaatii tarkennusta? 3. Mitä valvontakäsikirjassa ei tarvitse olla? ja 4. Mitä valvontakäsikirjassa pitäisi olla?

Kyselyn toisessa osassa selvitettiin kuntien nykyisiä valvonnan käytänteitä. Kysymykset olivat 5. Kuvaa valvonnan hyvät nykykäytännöt kunnassasi. 6. Mikä asia valvonnassa on haasteellista? Mitä pitäisi kehittää? Tässä kyselyissä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Pyrittiin ymmärtämään nykyistä valvonnan tilaa ja selvittämään taustoja (Heikkilä 2014, 16.) Kyselyn ensimmäisen osion vastausten pohjalta opinnäytetyöntekijä teki koonnin vastauksista työryhmän seuraavaan tapaamiseen. Tapaamisessa keskusteltiin mitä asioita haluttiin sisällyttää myöskin tekeillä olevaan käsikirjaan ja mitä koettiin turhina peilaten Tampereen kaupunkiseudun käsikirjaa. Toisen osion vastauksista opinnäytetyöntekijä kokosi käytänteitä, joita oli useammassa vastauksessa ja tämän osion myötä työryhmä keskusteli hyvistä käytänteistä ja jakoivat kokemuksia. Keskustelun pohjalta nousi myös asioita, joita laadun valvonnankäsikirjaan tulisi sisällyttää.

Toinen kysely mikä työryhmälle toteutettiin koski pedagogista laadunvalvontaa. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikalla tarkoitetaan kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa pohjautuen lasten hyvin voinnille ja oppimisen toteuttamiseksi. Pedagogiikka näkyy päiväkodin toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja huolenpidon kokonaisuudessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20). Pedagoginen laadun valvonta nousi keskusteluissa ja tehdyssä ensimmäisessä kyselyssä yhdeksi haasteeksi useammalla vastaajalla. Kysymykset olivat 1. Miten tällä hetkellä valvot pedagogista laatua? 2. Mitä vasun näkökulmasta olisi tärkeä näkyä laadun valvonnassa? ja 3. Mitä asioita valvonnankäsikirjassa tulisi huomioida pedagogisen laadunvalvonnan näkökulmasta? Opinnäytetyöntekijän koonnin pohjalta vahvistettiin joidenkin kuntien valvontakäytänteitä tai tuotiin joillekin uusia tapoja ja toimintamalleja keskustelun kautta työryhmä tapaamisessa.

Työryhmä kokoontui talven ja kevään aikana kerran kuussa. Tapaamisia jatkettiin kesän jälkeen, uuden varhaiskasvatuslain tullessa voimaan, tällöin laadun valvonnankäsikirja vaati päivitystä uusien lakien osalta. Siihen asti valvonnankäsikirja kulki vain luonnoksena.

5.3 Valvontakäsikirjan arviointi

KUUMA-kuntien varhaiskasvatusjohtajien toiveena oli, että työryhmä ottaisi jäsenikseen myös yksityisten palveluntuottajien edustajia. Työryhmä kuitenkin pitkä keskustelun jälkeen päätti, ettei työryhmän toimintaan osallistuisi yksityisten palvelun tuottajien edustajia. Valvonta on laissa määritelty kunnan tehtäväksi ja työryhmä koki, että yksityisten palveluntuottajien ääni laadun valvonnan käsikirjaan saadaan opinnäytetyöntekijän tekemällä kyselyllä. Opinnäytetyön tehtävä tarkentui tämän päätöksen jälkeen, toinen tehtävä oli selvittää yksityisten palvelun tuottajien näkemyksiä valvonnankäsikirjan luonnoksesta ja nykyisistä valvonta käytänteistä. Tätä varten opinnäytetyöntekijä laati webropol-kyselyn.

Kysely lähetettiin sähköpostitse yksityisten päiväkotien varhaiskasvatuksen esimiehille, joita pyydettiin laittamaan kysely myös omille varaesimiehille. Työ-

ryhmä päätti myös lähettää kyselyn ja saate kirjeen tiedoksi isojen ketjujen kuten Touhula ja Norlandia aluepäälliköille. Kyselyssä selvitettiin yksityisiltä palvelun tuottajilta arviointia laadun valvonnankäsikirjan tarkoituksenmukaisuudesta sekä nykyisistä valvonta käytänteistä. Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa laadun valvonnankäsikirjan sisällön ja arjen tarkoituksenmukaisuudesta ja valvontakäynneistä, jotta työryhmän jäsenet voivat yhtenäistää käytänteitä kunnissa (LIITE 2).

Kysely piti sisällään laadullisia kysymyksiä sekä määrällisiä kysymyksiä. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, siinä voidaan ymmärtää tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavalle ilmiölle. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että ihmiset, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä tai että heillä on siitä kokemusta. (Tuomi&Sarajärvi 2009, 85.)

Kyselyn ensimmäinen osio selvitti kyselyyn vastaajan taustatietoja kuten, kuinka kauan hän on toiminut yksityisellä alalla, kuinka iso päiväkotia hänellä on johdettavana. Seuraava osio käsittää käsikirjaan liittyviä kysymyksiä kuten: "Mitä käsikirjasta mielestäsi puuttui" ja "mikä käsikirjassa oli hyvää". Koko kyselyssä oli neljä avointa kysymystä, joista kaksi koskee nykyisiä valvontakäytänteitä. Työryhmän toiveena oli myös saada kyselyyn muutama laatua koskettava kysymys. Nämä kysymykset olivat sekamuotoisia kysymyksiä, vastauksiin oli annettu vaihtoehdot ja yhteen vastaukseen myös avoin vastaus mahdollisuus. (Heikkilä 2014, 50.) Nämä kysymykset sijoittuvat kyselyn loppuun.

Sisällönanalyysin tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä saadun aineiston avulla. (Kylmälä & Juvakka 2014, 112). Aineiston analyysi on laadullinen, ja avointen kysymysten vastausten analyysiin käytettiin teemoittelua, aineiston kuvausta, analyysiä, tulkintaa ja merkityskokonaisuuksien arviointia. Nostettiin laadun valvonnankäsikirjan näkökulmasta olennaiset esiin aineistosta. Samanlaiset aiheet muodostavat teeman. Teemat nousivat laadun valvonnan käsikirjan sisällöstä. Analyysissä yritetään tematisoida eli teemaan liittyen nimetä ja käsitteellistää saatuja vastauksia. Näin aineisto voidaan jaotella erillisiin merkityskokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-115.) Aineisto voidaan ensin ryhmitellä esimerkiksi vastaajien iän tai sukupuol-

len mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tässä tutkimuksessa aineisto ryhmiteltiin kysymysten mukaan, sillä kysymyksetkin olivat esitetty jo teemoittain kuten tulen seuraavassa luvussa kertomaan. Vastausten teemoittelussa vastauksia väri koodattiin samojen aiheiden pohjalta. Kuten Tuomi & Sarajärvi toteaa, alustavan ryhmittelyn jälkeen aletaan etsiä varsinaisia teemoja eli aiheita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Työryhmä halusi myös koonnin vastauksista kunnittain, jotta pystyisivät ottamaan huomioon yksityisten palvelun tuottajien toiveet valvontakäyntien kehittämistä.

Opinnäytetyön kolmantena tehtävänä oli muokata laadun valvonnankäsikirja kyselyn ja uuden varhaiskasvatustilain mukaisesti.

6 Valvontakäsikirja pedagogisen laadun tukena

Kysely lähetettiin yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta vastaavien kautta kaikille KUUMA-kunnissa toimiville yksityisen päiväkodin johtajille ja toiveena oli, että he laittaisivat sen vielä omille varajohtajille. Kysely lähetettiin myös isojen varhaiskasvatuspalveluiden tuottajaketjujen aluepäälliköille. Työryhmä arvioi, että vastaajia olisi noin sata. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Viimeisen viikon aikana muistutettiin kyselystä vastaajia ja annettiin vielä viikon vastaus aikaa, sillä vastauksia oli tullut vähän. Kyselyn palauteosiossa muutama vastaaja koki ajankohdan olleen huono, kevään tapahtumakiireiden keskellä.

Kyselyn ensimmäinen osio kosketti taustatietoja. Kyselyyn vastasi lopulta vain 27 henkilöä, joista 22 oli päiväkodinjohtajia, 4 varajohtajaa ja 1 varhaiskasvatuksenjohtaja. Tutkimuksessa KUUMA-kunnat jaettiin kuvan 1 mukaisesti itäiseen ja läntiseen alueeseen. Itäiseen alueeseen kuuluu Mäntsälä, Pornainen, Järvenpää, Kerava, Tuusula ja Sipoo. Läntiseen alueeseen kuuluvat Hyvinkää, Nurmijärvi, Vihti ja Kirkkonummi. Vastausten pienestä määrästä johtuen vastauksista ei voi tehdä kuntakohtaista yhteenvetoa yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta vastaaville. Vastaajien anonymisyyden säilyttämiseksi käsitelimme vastauksia kokonaisuutena. Vastaajien tulee etukäteen jo tietää, että heidän nimettömyytensä taataan ja tällöin vastaukset ovat todellisia ja rehellisiä. (Ojasalo ym. 2015, 48).

KUUMA-kunnat

Kuva 1. KUUMA-kuntien aluejako itäiseen ja läntiseen alueeseen.

Taustatieto-osiossa työryhmä halusi selvittää päiväkodinjohtajien taustaa, kuinka kauan on toiminut yksityisellä sektorilla ja kuinka monta ryhmää johdettavana ja toimiiko esimiestyön lisäksi ryhmässä lastentarhanopettajana. Taulukossa 2 vastaukset on eritelty itäisen ja läntisen alueeseen.

		Läntinen alue (N=12)	Itäinen alue (N=15)
Tehtävä	Päiväkodinjohtaja	11	11
	Varaesimies	1	3
	Muu	0	1
Työkokemus yksityisellä sektorilla	1-4 v	6	2
	5-9 v	1	2
	10-15 v	2	5
	yli 15 v	3	6
Kuinka monta ryhmää johdettavana	Keskiarvo	2,9	3,6
	Mediaani	3	3
Toimii lastentarhanopettajana ryhmässä	Kyllä	12	8
	Ei	0	7

Kuva 2. Vastaajien taustat jaettuna itäiseen ja läntiseen alueeseen.

6.1 Näkemyksiä valvontakäsikirjasta

Laadun valvonnankäsikirjan laajuutta kysyttäessä 77% (21 vastaajaa) vastaajista piti laadun valvonnankäsikirjan laajuutta sopivana ja 23% (6 vastaajaa) vastaajista piti laadun valvonnankäsikirjaa liian laajana, kukaan vastaajista ei pitänyt laadin valvonnankäsikirjaa liian suppeana. Kysyttäessä lakien ja asetusten selkeydestä laadun valvonnankäsikirjassa ainoastaan yhden vastaajan mielestä laadun valvonnankäsikirja oli epäselvä, muut vastaajat pitivät laadun valvonnankäsikirjan lakeja ja asetuksia selkeästi ja ymmärrettävästi esitetynä. Kaikkien vastaajien mielestä laadun valvonnankäsikirja kokonaisuudessaan oli selkeä ja ymmärrettävä.

Kysyttäessä lukijalta laadun valvonnan käsikirjasta ilmenneistä uusista asioista, oli 41% vastaajista löytänyt laadun valvonnankäsikirjasta jotakin uutta. Kyselyssä oli avoin vastausmahdollisuus, jossa kartoitettiin mitä uutta laadun valvonnankäsikirjassa oli. Avoimissa vastauksissa selkeänä yleisenä teemana oli varhaiskasvatuslaista tarkennettavat kysymykset kuten aikuisen ja lasten väliset suhdeluvut ja henkilökunnan pätevyys asiat uuden lain myötä.

”Ei yksittäistä uutta, mutta paljon täsmätietoa eri asioista.” Vastaaja1

Viimeiset laadun valvonnankäsikirjaa koskevat kysymykset olivat kyselyn isot avoimet kysymykset. ”Mikä käsikirjassa oli hyvää” ja ”Mitä käsikirjaan tulisi lisätä”? Jälkimmäisen kysymyksen kautta työryhmä halusi selvittää onko jokin asia

tai aihe jäänyt työryhmältä kokonaan huomioimatta laadun valvonnan käsikirjasta. Vastausten kautta työryhmä saa selville asioita, joita mahdollisesti tulisi lisätä käsikirjaan. Kysymykseen 27 vastaajasta 10 oli vastannut ei mitään tai en osaa sanoa. Ja 10 vastaajaa oli sitä mieltä, että laadun valvonnankäsikirja on hyvä nykyisessä muodossaan ja ei lisättävää.

Seuraavaksi analysoitiin avoimista kysymyksistä esiin nousseet teemat. Ensimmäinen teema oli valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja sen alle nousseet asiat. Kyselyssä vastaajille uutena esiin nousseet asiat ovat juuri niitä, jotka ovat muuttuneet vuonna 2016 tehdyn varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja uuden varhaiskasvatustuksen myötä. Työryhmä päätti yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien toimintasuunnitelmien osalta, että ne toimitetaan vuosittain valvonnasta vastaavalle henkilölle ja niitä voidaan käsitellä valvontakäynneillä. Toimintasuunnitelmassa tulee näkyä kunnan vuosittaiset painopiste alueet. Yhdelle vastaajalle oli jäänyt epäselväksi, kumpaa varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee noudattaa, ensisijaisesti valtakunnallista vai kunta-kohtaista? Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat varhaiskasvatustuksen pohjalta Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka pohjalta laaditaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan, että varhaiskasvatusta järjestävän tulee laatia valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Tämä laatimisvelvoite koskee kunnan hankkimaa muuta varhaiskasvatusta ja kunnan valvomaa yksityistä päiväkotitoimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-9.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuuden olevan kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, joiden pohjalta kunnat ovat laatineet omat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Kolmantena tasona on lastentarhanopettajan yhteistyössä lapsen vanhemman kanssa tehty lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Vaihtoehtopedagogiikka nostettiin toiveena lisättävien asioiden listalle. Vaihtoehtoisia pedagogiikkaa ovat esimerkiksi Steiner, Montessori, Freinet – ja Reggio Emilia- pedagogiikat. Tämäkin mainitaan valtakunnallisissa varhaiskasva-

tussuunnitelman perusteissa. Tästä johtuen työryhmä päätti olla lisäämättä laadun valvontakäsikirjaan erillistä lukua tai mainintaa vaihtoehtopedagogiikasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, vaihtoehtoisen pedagogiikan tulee noudattaa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toiminta periaatteita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 58.)

Seuraavana isona teemana esiin nousi henkilöstön kelpoisuusvaatimukset. Uuden varhaiskasvatustieteen myötä Sosionomi YAMK pätevyys päiväkodin johtajaksi muuttui. Päiväkodin vastuuhenkilön pätevyysvaatimuksena on lastentarhanopettajan kelpoisuus ja riittävä johtamistaito. 1.8.2030 alkaen päiväkodin johtajan pätevyysvaatimuksena on kasvatustieteen maisterin tutkinto. 1.9.2018 jälkeen päiväkodin johtajaksi palkattu kasvatustieteen kandidaatti tai sosionomi (amk) ei ole enää pätevä toimimaan päiväkodin johtajana (vastuuhenkilö) 1.8.2030 alkaen, ellei hän ole suorittanut siihen mennessä kasvatustieteen maisterin tutkintoa (Varhaiskasvatustieteen laki 540/2018, §31). Uuden lain myötä toivottiin vastauksissa lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimuksen selkeyttämisestä laadun valvontakäsikirjaan. Kelpoisuusvaatimukset kirjattiin selkeästi lain pohjalta laadun valvontakäsikirjaan. Saman teeman alle vastaajissa mietitytti oppisopimusopiskelijan käyttäminen kasvatusvastuullisena. Työryhmä määritteli varhaiskasvatustieteen ja konsultoinnin jälkeen, ettei oppisopimusopiskelija voi toimia oppisopimussuhteessa päiväkodin kasvattajana.

6.2 Näkemyksiä valvontakäynneistä

Kyselyssä valvontakäyntejä koskevassa osuudessa työryhmä halusi selvittää kuinka usein yksityisiin päiväkoteihin oli tehty valvontakäyntejä vuoden 2017 aikana. 27 vastaajasta 3 vastasi ettei valvontakäyntejä ole tehty yhtään kertaa, 19 vastasi valvontakäynnin tapahtuneen kerran ja 5 vastaajaa vastasi valvontakäynnin toteutuneen kaksi kertaa. Toisessa valvontakäyntejä koskevassa kysymyksessä haluttiin selvittää, miten valvonta käynnit koettiin eri yksiköissä.

Seuraava avoin kysymys oli ”mitä hyvää valvonta käynneissä koettiin olevan”. Tämän kysymyksen vastauksista löytyi kolme erilaista teemaa. Yleisin teema oli valvojan kanssa käyty keskustelu, valvojalta saatu tuki ja ajantasainen toiminta.

Toinen teema oli kehittäminen yhteistyössä kunnan kanssa. Varhaiskasvatuslaissa 53§ sanotaan, että valvontaviranomaisten on toteutettava valvontaa ensisijaisesti antamalla varhaiskasvatuksen järjestäjälle tarpeellista ohjausta ja neuvontaa sekä seuraamalla toiminnan kehitystä yhteistyössä toiminnan järjestäjän kanssa. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 53§). Työryhmän tapaamisissa sovittiin käyntejä koskevia asioita, joita kirjattiin laadun valvontakäsikirjaankin. Jokaisesta käynnistä on kirjattava muistio, jossa tulee näkyä, onko käynti normaali vuosittainen ohjaus, neuvonta ja valvontakäynti vai mahdollisesti ylimääräinen käynti jonkun ilmoituksesta.

Kolmantena teeman nousi kunnan edustajan kanssa tehtävän yhteistyön hyödyt. Ulkopuolinen valvoja nähtiin monessa vastauksessa hyvänä lisänä yksityisen varhaiskasvatuksen toiminnan perspektiivisen näkemyksen tuojana. Keskustelu on valvontakäynneistä se mikä koettiin kaikkein yleisimpänä hyvänä asiana. Kunnan kanssa tehtävän yhteistyön nähtiin edistävän varhaiskasvatuksen eteenpäin viemistä ja päivähoiton laadun kehittämistä. Yhtenä yhtenäisenä laadun kehittämisen tekijänä on täydennyskoulutus. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu riittävästi ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään täydennyskoulutukseen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 39§). Valvontakäynneillä valvonnasta vastaava työntekijä selvittää myös yksityisen varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksiin osallistumiset.

Seuraava avoin kysymys valvontakäynneistä oli ”miten kehittäisit nykyisiä valvontakäytänteitä?” Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että nykyiset käytänteet ovat ihan toimivia eikä kaivannut niihin muutoksia. Neljä vastaaja ei osannut sanoa miten käytänteitä kehittäisi. Yleisimpänä teemana tässä kysymyksessä nousi valvontakäyntien määrä ja toive säännöllisistä käynneistä. Työryhmä kirjasi laadun valvontakäsikirjaan valvontakäyntien määrän jokaisen kunnan itse määriteltäväksi. Yleinen käytäntö KUUMA-kunnissa on yhdestä kahteen käyntiä vuodessa. Toisena teemana esiin nousi toive henkilökunnan haastattelemisesta valvontakäyntien aikana. Pienempänä teemana esiin nousi valvontakäyntien yhteydessä paperien pyörittely ja lomakkeiden uudistaminen. Laadun valvontakäsikirjan myötä KUUMA-kunnissa yhtenäistetään valvontakäyntejä koskevat

lomakkeet. Ne löytyvät valvontakäsikirjan liitteinä kunhan valmis valvontakäsikirja julkaistaan.

Kyselyn viimeinen kysymys oli ”oletko tutustunut käsikirjan luonnokseen”? Vastajista 11 oli tutustunut vähän ja 16 vastasi lukeneen ajatuksella.

6.3 Näkemyksiä pedagogisesta laadusta

Pedagogista laatua koskevien kysymysten kautta työryhmä sai tietoa tämän hetkisestä pedagogisen laadun tasosta KUUMA-kuntien alueella. Työryhmä halusi selvittää KUUMA-kuntien alueella yksityisten päiväkotien nykyistä tilannetta yleisen tuen, erityisen tuen ja tehostetun tuen käytöstä ja muodoista. Tämän kysymyksen teemoiksi nousi yhteistyö erityislastentarhanopettajan kanssa ja tukitoimet. Yhteistyöteema korosti erityislastentarhanopettajan säännöllisiä vierailuita päiväkodilla. Tähän teemaan laskettiin myös yhteistyö neuvolan, S2-opettajana ja erityistyöntekijöiden kanssa. Tämän teeman vastaukset korostuivat yleisen tuen ja erityisen tuen kohdalla. Tehostetun tuen kohdalla vastauksissa korostui moniammatillinen tiimi. Vastausten perusteella yksityisissä päiväkodeissa on selkeästi vähemmän tehostetun tuen piirissä olevia lapsia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuen järjestämistä ohjaavana yhtenä periaatteena on yhteistyö, jonka tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa lapsen tarvitsema tuen tarve (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52).

Tukitoimi-teeman alle nousi useammasta vastauksesta pienryhmätoiminta ja oppimisympäristö. Nämä toimet kuuluvat pedagogisiin järjestelyihin, joilla voidaan jo ennalta ehkäistä vaikeuksia. Yleisen tuen vastauksissa henkilökunnan havainnot nousivat myös yhdeksi yleisen tuen tukitoimeksi. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tuen toteuttaminen alkaa juuri jatkuvasta havainnoinnista, jonka jälkeen tarkastellaan toimintatapoja ja oppimisympäristöä. Tästä lähtökohdasta arvioidaan kuinka nämä soveltuvat lapselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 54.) Tehostetun tuen vastauksissa tähänkään teemaan ei juuri noussut mitään, resurssien huomioiminen nähtiin tukitoimena tehostetussa tuessa.

Työryhmä selvitti yksityisvarhaiskasvatuksen laatua kysymyksellä ”toteutuuko lasten ja aikuisten suhdeluku”. 17 vastaajaa vastasi, että kyllä toteutuu. 9 vasta-

si että yleensä aina. Yksi vastaaja vastasi ei ja perusteli vastausta sillä, ettei suhdeluvut toteudu, jos lasten sovituista hoitoajoista ei pidetä kiinni vanhempien osalta. Varhaiskasvatustilain pykälässä 36 sanotaan että, suhdeluvuista voidaan poiketa tilapäisesti ja lyhytaikaisesti laajennettaessa lapsen varhaiskasvatustilain. (Varhaiskasvatustilain 540/2018, 36§.)

Kyselyn viimeisenä laajana avoimena kysymyksenä oli ”mikä on muuttunut päiväkodin toiminnassa uuden vasun myötä”? Tämän kysymyksen teemoiksi nousi lasten osallisuus ja arviointi. Suurimassa osassa vastauksista lasten osallisuuden lisääminen uuden vasun myötä muuttunut toiminnassa. Vastaajat eivät kuitenkaan avanneet kuinka lasten osallisuus on lisääntynyt.

”Lapsia kuunnellaan herkällä korvalla, heidät otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja heitä kuunnellaan entistä enemmän heitä itseään koskevissa asioissa.” Vastaja2

Valtakunnallisessa varhaiskasvatustilain suunnitelmassa sanotaan, että lapsen varhaiskasvatustilain pohjana on lapsen etu ja tarpeet. Lapsen omaa varhaiskasvatustilain varten tulee selvittää lapsen oma mielipide ja toiveet. Ja nämä toiveet tulee huomioida lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa. (Varhaiskasvatustilain perusteet 2016, 10.)

”Arjen käytänteiden pohdinta on lisääntynyt.” Vastaja3

Arviointi-teema on myös noussut muuttuneena toimintana, sillä sitä on myös korostettu uudessa valtakunnallisessa varhaiskasvatustilain suunnitelmassa. Enää ei arvioida lasten toimintaa vaan arvioidaan kasvattajien toimintaa suhteessa lapsen varhaiskasvatustilain asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin tarkoituksena on viedä varhaiskasvatustilain laatua eteenpäin, tunnistaa toiminnan vahvuuksia ja ennen kaikkea kehittää toimintaa. Pedagogisella arvioinnilla tarkoitetaan lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantamista. Lapsen varhaiskasvatustilain arvioinnissa tulee myös lapsen ja huoltajan näkemys huomioida. Tässäkin on vahvasti mukana edellinen teema eli lasten osallisuuden vahvistuminen varhaiskasvatustilain. Arviointi perustuu tänä päivänä myös varhaiskasvatustilain. (Varhaiskasvatustilain perusteet 2016, 60-61.) Työryhmä kirjasi arvioinnista myös laadun valvonnankäsikirjaan

varhaiskasvatustalain pykälän 24 jossa myös varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin ja arvioinnin keskeiset tulokset tulee julkistaa. (Varhaiskasvatustalain 540/2018, 24§). Laadun valvonnan käsikirjaan kirjattiin myös, että palveluntuottajalta edellytetään asiakastyytyväisyyskyselyn tekemistä säännöllisesti.

6.4 Laadun valvonnan käsikirjan päivittäminen

Laadun valvonnan käsikirjan päivittäminen uuden varhaiskasvatustalain mukaiseksi alkoi siinä vaiheessa, kun uusi varhaiskasvatustalain astui voimaan syyskuun alussa. Laki hieman myöhästyi alkuperäisestä aikataulustaan, sen oli tarkoitus tulla voimaan jo elokuun alusta. Päivittäminen oli laadun valvonnan käsikirjan tarkkaa lukemista ja uuden lain läpi käymistä kohta kohdalta. Laadun valvonnan käsikirja luetutettiin myös kaikilla työryhmän jäsenillä, jotta virheitä vältetään. Tässä päivitysvaiheessa opinnäytetyöopiskelija kokosi myös lähdeluettelon kaikista laadun valvontakäsikirjaan käytetyistä lähteistä. Lähdeluettelon tarkasti työryhmän Järvenpään kaupungin avustava lakimies, lähteet kun ovat pääsääntöisesti lakeja, jotta ne tulevat oikein laadun valvontakäsikirjaan. Laadun valvontakäsikirjan luonnos käytettiin myös vierailevien luennoitsijoiden luettavana ja heidän kommentit huomioitiin päivittämissivaiheessa. Päivittämissivaiheessa työryhmässä laadittiin käsikirja jonka liitteeksi laadittiin valvontakäynteillä tarvittavat kaavakkeet.

7 Pohdinta

7.1 Eettiset näkökohdat ja luotettavuus

Pitkä työura Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksessa on syventänyt opinnäytetyön aiheen omaksumista työssä opittujen käytänteiden, asenteiden ja arvoihin sitoutumisen myötä. Opinnäytetyön edetessä olen pohtinut työryhmän jäsenenä olevan lakimiehen kanssa paljon plagioinnin rajaa, koska yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan käsikirja sisältää paljon lakipykälää ja lakitekstiä. Tutkimusluvan hakemista kunnilta ei tarvittu, koska kysely lähti yksityisen varhaiskasvatuksen palvelun tuottajille (Ojasalo ym. 2015, 49).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioilla neljällä kriteerillä: uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Uskottavuutta vahvistaa se että, tutkija on riittävän pitkän ajan tutkittavan ilmiön kanssa tekemisissä. (Kylmä & Juvakka 2014, 127-128.) Opinnäytetyö ei ole pysynyt suunnitelman aikataulussa. Aikataulun muutoksiin on vaikuttanut esimerkiksi varhaiskasvatuslain voimaantulon myöhästyminen ja opinnäytetyöntekijän henkilökohtaiset syyt. Tämä on kuitenkin vahvistanut opinnäytetyön uskottavuutta, sillä aihe on ollut ajankohtainen ja paljon esillä medioissa.

Kun tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, on tutkimus silloin eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa, jolloin tulokset ovat uskottavia. Tutkimuseettisesti tärkeitä asioita, ja hyvän tieteellisen käytännön vaatimia asioita, joita tässäkin tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota, olivat rehellisyys, yleinen huolellisuus tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Nämä huomioituna, luovat ne tutkimukselle luotettavan ja tieteellisen statuksen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimuksen aineisto raportoidaan yksityiskohtaisesti, näin tutkimuksen tulokset tulevat selkeämmiksi ja ymmärrettäviksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164-165). Tutkimuksen aihe on työelämälähtöinen ja yhtenä tärkeänä tekijänä on vaitiolovelvollisuus kaikkeen työryhmätapaamisissa puhuttuun tai työpaikka ohjaajan kanssa käytyihin keskusteluihin.

Työryhmä lähetti yksityisille palveluntuottajille kirjeen työryhmän tavoitteesta ja tehtävästä (LIITE 1). Kyselyn yhteydessä kerrottiin vielä uudelleen tavoite ja kuinka kyselyyn vastaamalla he pystyvät osallistumaan yksityisen varhaiskasvatuksen laadun valvonnankäsikirjan sisältöön ja laatuun, sekä nykyisten valvontakäytänteiden kehittämiseen. Yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajat vastasivat kyselyyn anonyymisti. Tiedonkeruun kattavuutta on voinut heikentää myös se, että kysely on voinut jäädä mahdollisesti vastaajien roskapostisuodattimeen eikä ole tavoittanut kohdettaan (Ojasalo ym. 2015, 48 ja 129). Kunkin kunnan yksityisestä varhaiskasvatuksen valvonnasta vastaava työntekijä lähetti kyselyn yksityisen varhaiskasvatuksen tuottajille. Näin pyrimme saavuttamaan kaikki yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat. Samalla varmistimme vastaajien pysymisen anonyymeinä opinnäytetyöntekijälle.

Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen erityisasiantuntija konsultoi kysymysten muodoista ja järjestyksestä. Näin vältimme riskin, että kysymysten ja käsitteiden laadinnassa olisi vain yhden ihmisen näkökulma. Tästäkin huolimatta vastaajat voivat ymmärtää kysymykset omalla tavallaan, jolloin täysin objektiivinen tieto on mahdoton saada (Heikkilä 2014, 47-49).

Testasimme kyselyä kahdella varhaiskasvatuksen esimiehellä. Testaamisen jälkeen teimme vielä tarvittavia muutoksia kysymysten asettelussa ja muotoilussa. Tällä tavoin varmistuimme kyselyn toimivuudesta ja löysimme mahdollisia kehittämisen tarpeita ennen kyselyn lähettämistä (Heikkilä 2014, 58).

7.2 Kehittämisen prosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi on kestänyt reilun vuoden, jonka aikana olen muuttanut käsitystäni yksityisestä varhaiskasvatuksesta. Olen työskennellyt kunnallisessa varhaiskasvatuksessa reilut kymmenen vuotta ja yksityinen varhaiskasvatus oli vieraampi työkenttä. Mielikuvani oli kehittynyt vuosien saatossa ihmisten puheiden ja julkisen lehtikirjoittelun perusteella. Yksityisellä varhaiskasvatuksella oli hieman negatiivinen sävy mielikuvissani. Tämän hetkinen uutisointi mediassa ei myöskään kohenna yksityisen varhaiskasvatuksen mainetta. Tällä hetkellä työskentelen kuitenkin yksityisessä päiväkodissa. Opinnäytetyössäni olen joutunut laittamaan ennakko oletukseni ja mielikuvani taka-alalle ja ottamaan puolueettoman kannan. Työpaikan vaihtoon oli lukuisia syitä, mutta opinnäytetyöprosessin aikana mielikuvani ja oletukseni muuttuivat ja kun mahdollisuus tuli siirryin yksityiselle sektorille hyvillä mielin. Täytyy muistaa, että yksityisessä varhaiskasvatuksessa on myös palvelun tuottajia, jotka sitoutuvat laadunvalvontaan ja yhteistyöhön kunnan valvonnasta vastaavan työntekijän kanssa.

Tutkimuksellisen kehittämistyöprosessin mukaan opinnäytetyö eteni vaiheittain, alkuperäinen aikataulutusta ei kuitenkaan toteutunut. Aikataulun muutoksiin vaikutti opinnäytetyöntekijän vaikeudet yhdistää opinnot ja työelämä. Omat haasteensa oli myös yhdistää työelämän toiveet ja koulun vaatimukset. Avoimella vuorovaikutuksella molempiin suuntiin, löytyi kuitenkin yhteinen päämäärä. Yhtenä esimerkkinä tästä on kyselyn toteuttaminen työelämän toiveiden mu-

kaisesti. Pohdimme vielä työryhmän kanssa kysymysten muotoa ja järjestystä sen jälkeen, kun kysymyksiä oli hiottu varhaiskasvatuksen erityisasiantuntijan ja opinnäytetyön tekijän toimesta. Kyselyyn tuli vastauksia oletettua vähemmän jatketusta vastausajasta ja sähköpostilla muistuttamisesta huolimatta. Yksi vastaajista kirjoittikin vapaaseen palautteeseen, että ajankohta tärkeälle kyselylle oli huono. Päiväkodeissa oli omat kevätkiireensä, jolloin laadun valvonnankäsikirjaan tutustumiselle ei jäänyt vastaajan mielestä riittävästi aikaa.

Opinnäytetyön ajankohtaisuus on noussut talven aikana esille suomen isoissa medioissa. Helsingin Sanomat julkaisi 28.1.2019 tarkastusraportin sisältöä Järvenpään Vihtakadun Touhulan päiväkotiin jo vuonna 2017 tehdystä valvontakäynnistä. Ylimääräisessä valvontakäynnissä oli paljastunut 11 kohtaa, joihin kaupunki on antanut päiväkodille toimenpidekehotuksen. Yksi kohta oli liian pieni kasvattajien määrä lapsilukuun nähden (Hakkarainen, 2019.)

Vuonna 2018 julkaistiin varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, jossa määriteltiin varhaiskasvatuksen laadun rakennetekijät ja niitä kuvaavat indikaattorit. Yhtenä indikaattorina oli lainsäädäntö mikä ohjaa varhaiskasvatusta. Tästä nousee määritelty henkilöstön ja lasten välinen suhdelu. Tämän indikaattorin sisällä on myös henkilöstön kelpoisuusvaatimukset (Vlasov ym. 2018, 69-70.) Näiden indikaattoreiden toteutuessa palveluntuottaja tuottaa laadukasta varhaiskasvatusta. Perheiden ja lasten saadessa laadukasta varhaiskasvatusta luo se pysyvyyttä henkilöstössä ja halua kehittää omaa ja työyhteisön toimintaa. Yllä mainittuun lehtijuttua koskettaa myös toinen indikaattori, jossa käsitellään henkilöstörakennetta ja varhaiskasvatukselle varattuja resursseja. Palveluntuottajan tulee varata sellaiset taloudelliset resurssit, jotta lapsi saa pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstöön (Vlasov ym. 2018, 72.) Kun lapsi lähtee mielellään aamuisin päiväkotiin ja on kotiin tullessaan hyvän tuulinen. Tällöin lapsi osallistuu päivisin laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, jossa hänen on turvallinen olla. Lapset ovat, määritelleet yhdeksi laatutekijäksi varhaiskasvatuksessa aikuisen läsnäolon ja lapsen kuunteleminen. Tutkimuksessa aikuisen läsnäolon tärkeys lapsille esittäytyi havainnoinnin kautta. Aikuisista ei välttämättä tarvittu konkreettisesti mutta lähellä olo oli lapsille tärkeää. (Saari & Saramäki, 2017.)

Samaan aikaan kun yksityistä varhaiskasvatusta on puitu mediassa, on pinnalla myös yksityiset vanhushpalvelut. Palvelun tuottajien tarkoituksena on tehdä yritystoiminnallaan voittoa ja henkilöstökulut ovat jokaisen yrityksen suurimpia kuluja. Vanhusten palveluissa on löydetty suuria puutteita henkilöstön vähyydessä. Talven aikana tapahtuneen kuolemantapauksen myötä asiat ovat nousseet esille. Voiton tekeminen ja hyvän hoidon antaminen on vaikea yhtälö (Rajamäki 2019).

Tämän kaiken uutisoinnin myötä kansanedustaja Emmi Kari on jättänyt kirjallisen kysymyksen yksityisestä varhaiskasvatuksesta ministerille 30.1.2019. Emmi Kari pohjustaa kysymystään perusopetuslain pohjalta, jossa on säädetty kohta, ettei opetusta saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Kari nostaa esille viime aikoina Helsingissä paljastuneita yksityisiä päiväkotia, joissa voitontavoittelu on aiheuttanut lasten edun vaarantumisen. Emmi Kari avaa tilanteita, joilla yksityiset palveluntuottajat karsivat toiminnan menoista ja kykenevät maksamaan näin omistajilleen osinkoja. Tällöin yksityinen palveluntuottaja ei tarjoa palveluitaan lainkaan erityistä hoitoa, kasvatusta ja opetusta tarvitseville lapsille. Emmi Karin kysymys ministerille: ”Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä rajoittaakseen yksityisten varhaiskasvatusyritysten voitontavoittelua?” (Kari 2019.)

KUUMA-kuntien laadun valvonnankäsikirja julkaistaan kevään 2019 aikana, jolloin yhtenäistetyllä valvonnalla olemme asian ytimessä ja eturivin paikoilla. Valvontakäsikirjan luonnos löytyy liitteestä (LIITE 3), viimeistelty versio julkaistaan KUUMA-kuntien omilla nettisivuilla. Kaiken muutoksen ja epäkohtien keskellä on herätty ja varhaiskasvatuksen valvontaa tehostetaan valtakunnallisella valvontasuunnitelmalla. Tämän valvontaohjelman tarkoituksena on tarjota etukäteen ohjausta, koulutusta ja alueellista neuvontaa. Valvontaohjelma tehdään Avin ja Valviran yhteistyönä ja tavoitteena on ottaa se käyttöön vuonna 2020 (Kosonen 2019.)

Yksityisen varhaiskasvatuksen yleistyessä yritysten voitontavoittelu on kohdattava ja jonkinlaisia toimenpiteitä tehtävä. Varhaiskasvatuksessa ollessa lainmäärittelemää ja kaikille mahdollista, on voitontavoittelu jollakin keinoin pysäytettävä. Lapsen hyvinvoinnilla, kasvulla ja kehityksellä rahastaminen on moraalili-

tonta. Pitääkö varhaiskasvatuksessakin sattua jotakin peruuttamatonta kuten vanhustenhoidossa. jotta yhteiskunta herää tämän ongelman ääreen?

Lähteet

Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatusuhteet varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972-2012. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Alila K., Parrila S. (toim.) 2004. Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Sosiaali ja Terveysministeriö, Helsinki. Sosiaali ja terveysministeriön julkaisu 2004:17.

Hakkarainen, J. Hoitajat vaihtuivat niin tiuhaan, ettei lapsi halunnut mennä enää päiväkotiin – Järvenpään Touhula-päiväkoti joutui kaupungin syyniin. Helsingin Sanomat Paikallisia uutisia kaupunginosista. Luettu 31.1.2019.

Hujala, E. Puroila, A. Parrila, S. Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud.painos. Porvoo: Edita.

Järvenpään kaupunki 2018. Palveluseteli. https://www.jarvenpaa.fi/--Palveluseteli--/sivu.tmpl?sivu_id=9526. Luettu 31.1.2019.

Kari, E. 2019. Kirjallinen kysymys yksityisestä varhaiskasvatuksesta. Kansanedustaja Emma Karin blogi 30.1.2019. <https://www.emmakari.fi/2019/01/30/kirjallinen-kysymys-yksityisesta-varhaiskasvatuksesta/>. Luettu 31.1.2019.

Kosonen, P. 2019. Valvonta paljasti puutteita varhaiskasvatuksessa- joitakin päiväkoteja jouduttu sulkemaan. <https://yle.fi/uutiset/3-10651268>. Luettu 19.2.2019.

Kuntaliitto. 2018. Kuntien ja kuntayhtymien yhteistoiminta. <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/laki/kuntien-ja-kuntayhtymien-yhteistoiminta/kuntayhtymat-1995>. Luettu 30.3.2018.

KUUMA-kunnat. <http://www.kuuma.fi/> Luettu 30.3.2018.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2014. Laadullinen Terveystutkimus. Porvoo: Bookwell Oy.

Leinonen L. 3.6.2015. Mielenilmaus varhaiskasvatuksen säästösuunnitelmia vastaan laajeni valtakunnalliseksi – ”Vain kaksi kättä” leviää nopeasti. <https://yle.fi/uutiset/3-8040582>. Luettu 31.1.2019.

Tilastokeskus 2018 Lith Pekka. artikkeli: Yksityinen varhaiskasvatus yleistyy vauhdilla. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/yksityinen-varhaiskasvatus-yleistyy-vauhdilla/> Luettu 26.4.2018.

Ojasalo, K. & Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Palvelusetelilaki, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä. 569/2009. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/2009056>. Luettu 30.3.2018.

Parrila, S. & Fonsen E. (toim.) 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus.

Population Europe resource finder & archive, Family policies: Sweden (2014) <https://www.perfar.eu/policy/family-children/sweden> Luettu 9.2.2019.

Puolanka 2018. <http://www.puolanka.fi/media/paivahoito-ja-esiopetus/tiedotevarhaiskasvatuk-sesta.pdf>. Luettu 10.7.2018.

Rajamäki, T. 2019. Esperi Caren entiset päälliköt kertovat, että hoitajien vähyys ei ole yhtiön virhe vaan sen toimintamallin ydin. Helsingin Sanomat Kotimaa/kommentti. Luettu 9.2.2019.

Saari, H & Saramäki, L. 2017. Lapsinäkökulmainen tutkimus varhaiskasvatuksen laatutekijöistä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatustieteen Pro gradu-tutkielma.

Reunamo J. 2018. Orientaatioprojekti. Varhaiskasvatuksen kehittämisprojekti. <https://blogs.helsinki.fi/reunamo/>. Luettu 23.6.2018.

Touhula. 2018. <https://www.touhula.fi/touhula/touhula-yrityksena/>. Luettu 4.4.2018.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Luettu 9.2.2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin, 1 Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle, 2018. PS-kustannus Jyväskylä.

Varhaiskasvatuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki>. Luettu 27.3.2018.

Varhaiskasvatuslaki L36/1973 §1, §10

Varhaiskasvatustilaki 909/2012 §8, §17, ja §18

Varhaiskasvatustilustunniltelman perusteet 2016. Opetustilallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17.

Vlasov J, Salminen J, Repo L, Karila K, Kinnunen S, Mattila V, Thomas N, Parila S, Sulonen H. 2018. Varhaiskasvatustilustil laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Tampere: kansallisen koulutustilustil arviointikeskus.

LIITE 1. Saatekirje yksityisten päiväkotien esimiehille ja varaesimiehille

Hyvä Kuuma-kunnan alueella sijaitsevan yksityisen päiväkodin johtaja ja varajohtaja!

KUUMA-kuntien varhaiskasvatusjohtajat sopivat syksyllä 2017, että KUUMA-kuntien kesken käynnistetään yhteinen yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa hoitavien viranhaltijoiden työryhmä. Työryhmän tavoitteena on laatia yhteinen valvontakäsikirja, jossa otetaan huomioon sekä yksityiset päiväkodit että perhepäivähoito.

Käsikirjaa on laadittu syksyn 2017 ja kevään 2018 aikana. Käsikirjasta on nyt valmiina luonnosversio (tämän viestin liitteenä), jonka sisällöstä toivotaan yksityisten palveluntuottajien (päiväkodin johtajien ja varajohtajien) näkemyksiä. Yksityisten palveluntuottajien näkemysten mukaan ottaminen osaksi käsikirjan laatimista on tärkeää. Kyselyssä selvitetään mielipidettä käsikirjasta ja nykyisistä valvontakäytänteistä. Samalla kyselyssä selvitetään myös muutamalla kysymyksellä varhaiskasvatuksen toteuttamista yksityisissä päiväkodeissa. Kyselyn toteuttaa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (sosionomi yamk) suorittava Minna Vilpponen.

Perehdyttyäsi käsikirjan luonnokseen, toivomme Sinun vastaavan ja antavan oman mielipiteesi valvontakäsikirjan luonnoksesta. Vastaa kyselyyn 7.-18.5.2018 välisenä aikana. Kyselyyn vastaamisessa menee aikaa noin 15-20 minuuttia.

Kyselyyn vastataan anonyymisti. Pääset kyselyyn tästä:

<https://www.webropolsurveys.com/S/5DED48369B4DF971.par>.

Huomioithan, että kyseessä oleva käsikirja on luonnos. Käsikirja valmistuu ensi syksynä, kun uusi varhaiskasvatuslaki on astunut voimaan ja käsikirja on päivitetty uuden varhaiskasvatuslain mukaiseksi. Lisäksi käsikirjaan tullaan lisäämään perhepäivähoitoa koskevat asiat. Käsikirja tullaan myöhemmässä vaiheessa myös kääntämään ruotsinkielelle.

Jos sinulla on kysyttävää kyselyyn liittyen, ota yhteyttä yamk-opiskelijaan minna.vilpponen@jarvenpaa.fi. Työryhmän toimintaan ja käsikirjan laatimiseen liittyviin kysymyksiin vastaa Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen erityisasiantuntija meiju-leena.heinonen@jarvenpaa.fi.

Vastaa ja vaikuta! Tämän kyselyn kautta saadaan yksityisiltä varhaiskasvatuksen palveluntuottajilta tietoa, miten valvontakäsikirjaa voidaan kehittää.

Välitäthän tämän viestin myös päiväkotisi varajohtajalle, jotta hänkin pääsee tutustumaan valvontakäsikirjan luonnokseen ja vastaamaan kyselyyn. Kiitos!

LIITE 2. Kyselykaavake

Yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnan käsikirja

1. Toimenkuvani *

Päiväkodinjohtaja

Varajohtaja

Muu, mikä

2. Kunta jossa päiväkotij sijaitsee? *

Hyvinkää

Kerava

Järvenpää

Kirkkonummi

Mäntsälä/Pornainen

Nurmijärvi

Sipoo

Tuusula

Vihti

3. Kuinka kauan olet toiminut yksityisen varhaiskasvatuksen palveluksessa? *

1–4 vuotta

5–9 vuotta

10–14 vuotta

yli 15 vuotta

4. Kuinka monta ryhmää sinulla on johdettavana? *

Ryhmien lukumäärä

5. Toimitko esimiestehtävän lisäksi myös ryhmässä lastentarhanopettajana? *

Kyllä

En

6. Oletko toiminut kunnan varhaiskasvatuksessa? *

En

1–4 vuotta

5–9 vuotta

10–14 vuotta

yli 15 vuotta

7. Käsikirjan laajuus oli *

	Suppea	Sopiva	Liian laaja
Käsikirjan laajuus	☐	☐	☐

8. Lait ja asetukset *

	Epäselvästi	Selkeästi ja ymmärrettävästi	Liian tarkasti
Lait ja asetukset esitettiin	☐	☐	☐

9. Käsikirja oli selkeä ja ymmärrettävä *

- Kyllä
- Ei, miksi?

10. Ilmenikö käsikirjasta jotakin uutta? *

- Kyllä, mitä?
- Ei

11. Mikä käsikirjassa oli hyvää? *

4000 merkkiä jäljellä

12. Mitä käsikirjaan pitäisi lisätä? *

4000 merkkiä jäljellä

13. Kuinka usein vuoden 2017 aikana päiväkotisi on tehty valvontakäynti? *

- Ei yhtään kertaa
 Kerran
 Kaksi kertaa
 Useammin, kuinka monta?

14. Koen valvontakäynnit (valitse 1 tai useampi vaihtoehto) *

- Hyödylliseksi
 Tarpeelliseksi
 Opettavaisiksi
 Välttämättömäksi byrokratiaksi
 Turhiksi
 Aikaa vieviksi
 Muu, mikä

15. Mitä hyvää valvontakäynneissä on? *

4000 merkkiä jäljellä

16. Miten kehittäisit nykyisiä valvontakäytänteitä? *

4000 merkkiä jäljellä

17. Päiväkodissa... *

	ei koskaan	silloin tällöin	viikottain	kuukausittain	vuosittain
Lastentarhanopettajien pedagoginen suunnittelu aika toteutuu	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunnan täydennyskoulutusta toteutetaan	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimisympäristöä muokataan ja kehitetään	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kuinka päiväkodissa toteutuu... *

- Yleinen tuki
- Erityinen tuki
- tehostettu tuki

19. Päiväkodin henkilöstörakenne lukumäärällisesti (vakituiset ja määräaikaiset)

Lastentarhanopettajia

Joista päteviä

Lastenhoitajia

Joista päteviä

Avustajia

Hoitoapulaisia

20. Mikä on muuttunut päiväkodin toiminnassa uuden vasun myötä? *

4000 merkkiä jäljellä

21. Toteutuuko lasten ja aikuisten suhdeluku *

- Kyllä
- Yleensä aina
- Ei, millaisissa tilanteissa ei toteudu?

22. Tässä kohtaa sinun on mahdollista antaa palautetta kyselystä

500 merkkiä jäljellä

23. Oletko tutustunut käsikirjan luonnokseen? *

- En laisinkaan
- Vähän
- Lukenut ajatuksella

LIITE 3. KUUMA-kuntien yksityisen varhaiskasvatuksen laadunvalvonnan käsi-
kirja

KUUMA-KUNTIEN YKSITYISEN VARHAISKASVATUKSEN OH- JAUS, NEUVONTA JA VALVONTAKÄSIKIRJA

Toimintaohje yksityisille päiväkodeille ja perhepäivähoidolle:

**Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornai-
nen, Sipoo, Tuusula ja Vihti**

Tammikuu 2019

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Varhaiskasvatuksen järjestäminen	5
3	Varhaiskasvatuksen perusta.....	8
3.1	Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja tavoite.....	9
3.2	Henkilöstön kelpoisuusvaatimukset	10
3.2.1	Vastuuhenkilö	10
3.2.2	Varhaiskasvatuksen opettaja.....	11
3.2.3	Varhaiskasvatuksen sosionomi	11
3.2.4	Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	13
3.2.5	Perhepäivähoitaja.....	13
3.2.6	Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista	13
3.2.7	Oppisopimusopiskelija.....	14
3.3	Henkilöstömitoitus ja -rakenne	14
3.3.1	Lasten ja kasvattajien välinen suhdeluku	14
3.3.2	Päiväkodin henkilöstön rakenne	15
3.3.3	Osa-aikainen varhaiskasvatus ja esiopetus.....	15
3.3.4	Tuen tarpeessa olevan lapsen huomioiminen suhdeluvussa	16
3.4	Lapsiryhmät ja varhaiskasvatusympäristö.....	16
3.4.1	Varhaiskasvatuksen ryhmien muodostaminen ja lapsiryhmäkoko.....	16
3.4.2	Varhaiskasvatusympäristö sekä toimitilat ja -välineet.....	16
3.5	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen sekä lasten ja vanhempien osallisuus ja vaikuttaminen	16
3.5.1	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	16
3.5.2	Lasten ja vanhempien osallisuus ja vaikuttaminen	17
3.6	Varhaiskasvatuksen toteuttaminen	17
3.6.1	Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	18
3.6.2	Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	18
3.6.3	Varhaiskasvatuksen arvioinnin velvoite	18
3.7	Ravinto ja ruokailu.....	19
3.8	Esiopetuksen toteuttaminen	20
3.9	Tukea tarvitsevan lapsen tuen järjestäminen	22
3.10	Varhaiskasvatuksen tietosuoja.....	22
3.11	Tietojen tallentaminen tietovarantoon.....	23
4	Yksityistä varhaiskasvatusta ohjaavaa muuta lainsäädäntöä	23
4.1	Hoidon ja varhaiskasvatuksen järjestäminen kotihoidontuella, yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelillä.....	23
4.2	Rikostaustan selvittäminen.....	24
4.3	Asiakkaan asema ja oikeudet.....	24
4.4	Salassapito ja tietojen vaihto	26
5	Muu viranomaisvalvonta ennen toiminnan aloittamista päiväkodissa ja ryhmäperhepäiväkodissa.....	27
5.1	Rakennusvalvonta.....	27
5.2	Terveydensuojelulain mukaiset vaatimukset, ilmoitus ja tarkastus.....	28
5.3	Elintarvikelain mukaiset vaatimukset, ilmoitus ja tarkastus	29
5.4	Pelastusviranomaisen suorittama palotarkastus	30
5.5	Kunnan asettamat omat vaatimukset ennen toiminnan aloittamista.....	32
5.5.1	Päiväkodin toimintasuunnitelma	32

5.5.2	Liiketoimintasuunnitelma	32
5.5.3	Turvallisuussuunnitelma	32
5.5.4	Lääkehoitosuunnitelma.....	32
5.5.5	Ruokahuollon ja siivouksen järjestäminen	32
6	Perhepäivähoitokodille asetetut vaatimukset ennen toiminnan aloittamista .	33
7	Ilmoitukset aluehallintovirastolle	33
7.1	Yksityisen palveluntuottajan ilmoitusmenettely ja tietojen tallettaminen rekisteriin.....	33
7.2	Ilmoitus vastuuhenkilön ja yhteystietojen vaihtumisesta sekä toiminnan lopettamisesta	35
7.3	Kunnan velvollisuus antaa ilmoitetut tiedot aluehallintovirastolle	36
8	Toiminnan aikainen ohjaus, neuvonta ja valvonta	37
8.1	Valvontakäynnillä läpikäytäviä asioita	37
8.1.1	Perustiedot	37
8.1.2	Täydennyskoulutus.....	38
8.1.3	Havainnointi.....	38
8.1.4	Omavalvontasuunnitelma	38
8.1.5	Vakuutukset ja verot	39
8.1.6	Pedagoginen laadun valvonta	39
8.1.7	Muut asiat.....	40
8.2	Yhteiset tapaamiset.....	44
8.3	Muut velvoitteet	44
8.3.1	Lapsilistat	44
8.3.2	Toimintasuunnitelma ja –kertomus	44
9	Viranomaisen toimittama tarkastus ja seuraamukset.....	44
9.1	Tarkastusoikeus ja tarkastuksen toimittaminen	44
9.2	Huomautus, huomion kiinnittäminen, määräyksen antaminen ja varhaiskasvatusrikkomus	45
10	Toiminnan päättäminen	46
11	Asiakkaan velvollisuudet.....	47
	Lähteet.....	48

1 Johdanto

KUUMA-kuntien varhaiskasvatusjohtajat sopivat 8.9.2017, että KUUMA-kuntien kesken käynnistetään yhteinen yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa hoitavien viranhaltijoiden työryhmä. Työryhmän tavoitteena oli laatia yhteinen valvontakäsikirja, jossa otetaan huomioon sekä päiväkodit että perhepäivähoito. Työryhmä laati tämän käsikirjan vuosien 2017-2018 aikana.

Valvontakäsikirjalla halutaan yhtenäistää KUUMA-kuntien alueella sijaitsevien yksityisten varhaiskasvatuspalvelun tuottajien valvontaa, ohjausta ja neuvontaa. Tarkoituksena on myös etsiä uusia ja yhtenäisiä menetelmiä yksityisen varhaiskasvatuksen sisällöllisen laadun valvontaan ja ohjaukseen. Painopiste on ennakkoivassa valvonnassa. Valvonta perustuu neuvontaan, ohjaukseen ja yhteistyöhön. Valvontakäsikirjan toivotaan selkeyttävän yksityisen varhaiskasvatuksen lakisääteisten velvoitteiden noudattamista ja seuranta.

Yksityisten palveluntuottajien näkemysten mukaan ottaminen osaksi työryhmää katsottiin tärkeäksi. Siksi käsikirjaa saivat kommentoida yksityisten päiväkotien johtajat ja varajohtajat. Kaikille KUUMA-kuntien alueella toimiville yksityisille päiväkodeille lähetettiin toukokuussa 2018 sähköpostitse käsikirjaluonnos ja pyyntö vastata käsikirjaan liittyvään kyselyyn. Kyselyyn saatiin 27 vastausta. Saatujen vastausten perusteella käsikirjaa muokattiin. KUUMA-kuntien alueella yksityisiä päiväkoteja on Hyvinkäällä 10, Järvenpäässä 11, Keravalla 10, Kirkkonummella 14, Mäntsälä-Pornainen -alueella 6, Nurmijärvellä 8, Sipoossa 9, Tuusulassa 11 ja Vihdissä 5.

Käsikirjassa käytetään nimitystä varhaiskasvatus koskemaan myös esiopetusta. Jos jokin asia koskee vain jompaakumpaa, siitä mainitaan käsikirjassa erikseen. Jos jokin asia koskee vain perhepäivähoitoa, siitä on käsikirjassa maininta.

Käsikirjaa on laadittu yhteistyössä Kuuma-kuntien yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa hoitavien viranhaltijoiden työryhmässä. Työryhmän puheenjohtajana toimi Järvenpään kaupungin varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Meiju-Leena Heinonen, ja työryhmän jäsenenä oli Järvenpäästä varhaiskasvatuksen

esimies Jaana Vilja (8/2018 alkaen), Hyvinkäältä palveluohjauksen koordinaattori Tanja Tiainen (3/2018 asti) ja varhaiskasvatuksen suunnittelija Kirsti Peled (alkaen 4/2018), Keravalta varhaiskasvatusjohtaja Hannele Koskinen (7/2018 asti) ja kasvatuksen ja opetuksen suunnittelija Sari Lehto (8/2018 alkaen), Kirkkonummelta suunnittelija Tarja Kotamäki, varhaiskasvatuksen palveluohjaaja Mirja Toivonen (4/2018 alkaen) ja perhepäivähoidon ohjaaja Sari Siekkinen (8/2018 alkaen), Mäntsälä-Pornainen alueelta päiväkodin johtaja Merja Harmokivi ja päiväkodin johtaja Tiina Korhonen (8/2018 alkaen), Nurmijärveltä palvelutoiminnan suunnittelija Tarja Valimaa-Arotie ja perhepäivähoidon ohjaaja Päivi Benjaminsson (8/2018 alkaen), Sipoosta suunnittelija Elina Sarin, Tuusulasta varhaiskasvatuksen ohjaaja Vesa Joronen ja perhepäivähoidon ohjaaja Paula Tuulaniemi sekä Vihdistä varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Kirsi Palva-aho. Lisäksi työryhmään on osallistunut Järvenpäästä ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittava opiskelija Minna Vilpponen, joka on osallistunut työryhmän työskentelyyn osana opintojen päättötyötä. Työryhmän asiantuntijoina on toiminut Järvenpään kaupungin avustava lakimies Päivi Siukkola, Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen vanhempi palotarkastaja Anette Aschan, Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen terveystarkastaja Pia Gummerus, Järvenpään kaupungin rakennusvalvonnan tarkastaja Ville Voima ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylitarkastaja Merja Kivistö.

Käsikirja on voimassa KUUMA-kuntien alueella toistaiseksi ja se päivitetään työryhmässä aina tarvittaessa.

2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Varhaiskasvatuslain 5 §:n mukaan kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunta voi järjestää varhaiskasvatuslain 5 §:n mukaan varhaiskasvatusta siten, kuin kuntalain (410/2015) 8 ja 9 §:ssä säädetään. Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n mukaan varhaiskasvatuslakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Varhaiskasvatuslaissa tarkoitettua päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa saa järjestää ja järjestäjälle tuottaa kunta, kunta-

yhtymä ja tämän lain 9 luvussa tarkoitettu yksityinen palveluntuottaja. Varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukainen palveluseteli. Hankittaessa palveluja toiselta palveluntuottajalta, kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Varhaiskasvatuslain 43 §:n mukaan yksityisellä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jonka yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla. Yksityinen palveluntuottaja vastaa siitä, että sopimuksen tai hallintopäätöksen perusteella asiakkaalle järjestettävä palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut vaatimukset.

Varhaiskasvatuslain 44 §:n mukaan yksityisen palveluntuottajan, joka korvausta vastaan harjoittaa varhaiskasvatustoimintaa, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista varhaiskasvatuksesta vastaavalle 50 §:ssä tarkoitetulle kunnan toimielimelle siinä kunnassa, jossa palveluja tuotetaan.

Yksityinen palveluntuottaja ottaa yhteyttä kuntaan, johon se haluaa perustaa varhaiskasvatussyksikön. Yhteyttä ottaneen yrittäjän ja kunnan yksityisen varhaiskasvatustoiminnan valvonnasta vastaavan viranomaisen kesken sovitaan tapaaminen. Keskusteluissa varmistetaan yrittäjän riittävä osaaminen ja taidot varhaiskasvatussyksikön perustamista ja toiminnan toteuttamista varten. Yrittäjän tulee kertoa esimerkiksi toimintansa pedagoginen tausta. Palveluntuottajalle selvitetään, mitä seuraamuksia tulee rikkomuksista tai lakien ja asetusten noudattamatta jättämisestä.

Jokaisella lapsella on oikeus saada turvallista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Kunnan määräämä viranhaltija ohjaa, neuvoo ja valvoo yksityisiä varhaiskasvatuspalvelujen tuottajia ja heidän tuottamaansa palvelua eri tavoin. Käsikirjassa tästä käytetään nimitystä valvontaviranomainen. Kunnat voivat määritellä, mitä

nimeä käyttävät valvonta-, ohjaus- ja neuvontakäynneistään. Käsikirjassa käytetään nimitystä valvontakäynti.

Jos kunnassa on käytössä palveluseteli, yrittäjä voi hakeutua palvelusetelituottajaksi kyseiselle kunnalle. Kunnan palvelusetelisääntökirjassa määritellään tarkemmat vaatimukset palvelusetelipäiväkodille. Palvelusetelituottajaksi hakeudutaan kunnan määrittelemällä tavalla. Yrittäjä toimittaa hakemuksen tarvittavine liitteineen kyseisen kunnan varhaiskasvatuspalveluihin. Jokaisella kunnalla on oma käytäntö palvelusetelituottajaksi hakeutumisessa. Tarkemman ohjeistuksen saamiseksi, yrittäjän tulee olla yhteydessä sen kunnan valvontaviranomaiseen, johon palvelua perustetaan.

Sujuvan yhteistyön muodostamiseksi yksityisen varhaiskasvatuspalveluntuottajan tulee ilmoittaa kunnan valvontaviranomaiselle kaikista olennaisista toimitaan vaikuttavista muutoksista.

Varhaiskasvatuksen ohjaus ja valvonta

Kunnalle varhaiskasvatuslaissa säädetyistä tehtävistä huolehtii yksi tai useampi kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Toimielimen tehtävänä on myös edustaa kuntaa, valvoa sen oikeutta ja käyttää puhevaltaa lasten varhaiskasvatuksen yksilöllistä toimeenpanoa koskevista asioista ja tehdä sen puolesta näissä asioissa sopimukset ja muut oikeustoimet. Toimielimen laissa säädetyä päätösvaltaa ja oikeutta puhevallan käyttämiseen voidaan kuntalaissa tarkoitetulla hallintosäännöllä siirtää toimielimen alaisille viranhaltijoille. (Varhaiskasvatuslaki 50 §.)

Varhaiskasvatuslain 51 §:n mukaan varhaiskasvatuksen yleinen suunnittelu, ohjaus ja seuranta kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriölle. Varhaiskasvatuksen alueellinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat aluehallintovirastolle. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi varhaiskasvatuksen ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Valvira ohjaa ja valvoo varhaiskasvatusta myös muissa tapauksissa. (Varhaiskasvatuslaki 51 §.)

Varhaiskasvatuslain 52 §:n mukaan varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisia ovat kunnan tai kuntayhtymän järjestämän ja tuottaman varhaiskasvatuksen osalta aluehallintovirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisia ovat yksityisen palveluntuottajan järjestämän ja tuottaman varhaiskasvatuksen osalta aluehallintovirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä varhaiskasvatuslain 50 §:ssä tarkoitettu kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija.

Ennakoivalla valvonnalla pyritään varhaiskasvatuksen laadun yhtenäisyyteen ja varmistamiseen. Kunta huolehtii siitä, että palveluntuottajat saavat tarvittavat tiedot ajankohtaisista valtakunnallisista muutoksista. Palveluntuottaja toimii kunnan antamien ohjeistusten mukaisesti.

3 Varhaiskasvatuksen perusta

Varhaiskasvatuspalveluja tuottavan yrittäjän on noudatettava varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asetuksia. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) on varhaiskasvatuksen toimintaa keskeisimmin ohjaava säännös. Lisäksi toimintaa ohjaavat erilaiset velvoittavat määräykset, kuten valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018), varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu. Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 55.)

3.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja tavoite

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:ssä säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatuslain 3 §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuva monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan tulee täyttää nämä edellä mainitut lain tavoitteet. Palveluntuottaja vastaa siitä, että se täyttää jokaisen asiakkaanaan olevan lapsen kohdalla varhaiskasvatuslain kaikki tavoitteet.

3.2 Henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä varhaiskasvatuslain (540/2018) 6 luvussa säädettyä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa ja jotta myös vammaisten ja muiden lasten tuen tarpeisiin vastataan. Lisäksi varhaiskasvatuksessa voi olla lasten tarpeet ja varhaiskasvatuksen tavoitteet huomioiden myös muuta henkilöstöä. (Varhaiskasvatuslaki 25 §).

Henkilöstön kelpoisuuksissa noudatetaan varhaiskasvatuslain 74-75 §:n siirtymäsäännöksiä.

3.2.1 Vastuhenkilö

Varhaiskasvatuslain 45 §:n mukaan yksityisen palveluntuottajan on nimettävä päiväkodille varhaiskasvatuslain 31 §:ssä tarkoitettu toiminnasta vastaava johtaja ja perhepäivähoitoon 29 §:ssä säädetyn kelpoisuusvaatimuksen täyttävä vastuhenkilö, jotka vastaavat siitä, että varhaiskasvatuksen järjestämispaikka ja siellä toteutettava varhaiskasvatus täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Päiväkodin vastuhenkilön pätevyysvaatimuksena on varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus ja riittävä johtamistaito. 1.8.2030 alkaen päiväkodin johtajan pätevyysvaatimuksena on kasvatustieteen maisterin tutkinto. 1.9.2018 jälkeen päiväkodin johtajaksi palkattu kasvatustieteen kandidaatti tai sosionomi (AMK) ei ole enää pätevä toimimaan päiväkodin johtajana (vastuhenkilö) 1.8.2030

alkaen, ellei hän ole suorittanut siihen mennessä kasvatustieteen maisterin tutkintoa.

3.2.2 Varhaiskasvatuksen opettaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, tai jota on täydennetty mainituilla opinnoilla. (Varhaiskasvatuslaki 26 §.)

Koska varhaiskasvatuslain mukaan henkilöstön kelpoisuuksissa noudatetaan varhaiskasvatuslain 74-75 §:n siirtymäsäännöksiä, niin toistaiseksi on vielä voimassa kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen opettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot sen laajuisina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään (laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005) 7 §.

3.2.3 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin on vähintään sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot, joista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, tai sosionomin tutkinto, jota on täydennetty mainituilla opinnoilla. (Varhaiskasvatuslaki 27 §.)

Esiopetusta antavan varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys

Kun päiväkodissa järjestetään perusopetuslain mukaista esiopetusta, on esiopetusta antavan opettajan täytettävä opetustoimen henkilöstön vaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 7 §:ssä asetetut vaatimukset. Esiopetusta on

kelpoinen antamaan henkilö, joka on tämän asetuksen mukaan kelpoinen antamaan luokanopetusta.

Opetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetusta saavia oppilaita, esiopetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut:

- 1) soveltuvan kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon ja tutkintoon sisältyvinä tai erillisinä joko yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut opinnot tai kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen 11 §:ssä tarkoitettut 35 opintoviikon laajuiset ammatillisia valmiuksia antavat opinnot; taikka
- 2) lastentarhanopettajan tutkinnon.

Opetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetuksen oppilaita, esiopetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka 1 päivänä elokuuta 2000 toimii tai viimeisen kolmen vuoden aikana ennen mainittua päivää on yhteensä vähintään vuoden ajan toiminut sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/1992) 4 §:ssä tarkoitetuissa päiväkodin johtotehtävissä tai päivähoiton laajaa tietoutta edellyttävissä hoito-, huolenpito-, kasvatus-, opetus- tai kuntoutustehtävissä ja joka on suorittanut sosiaalikasvattajan opistoasteisen tutkinnon. Lisäksi edellytetään, että henkilö, joka täyttää edellä todetut edellytykset, on suorittanut yliopiston tai sen kanssa yhteistyössä toimivan muun koulutuksen järjestäjän ennen vuotta 2004 järjestämät, opetusministeriön hyväksymät 15 opintoviikon laajuiset esiopetuksen opinnot.

Opetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetuksen oppilaita, esiopetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on vuoden 1995 jälkeen suorittanut sosiaalikasvattajan tai sosiaalialan ohjaajan opistoasteisen tutkinnon taikka sosiologin tutkinnon (AMK) ja jonka tutkintoon sisältyy varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja yhteensä vähintään 50 opintoviikkoa ja joka on mainitun tutkinnon lisäksi suorittanut edellä tarkoitettut esiopetuksen opinnot. Jos henkilöllä, joka on suorittanut tässä momentissa tarkoitettun sosiaalikasvattajan tai sosiaalialan ohjaajan tutkinnon, ei ole 3 momentissa tarkoitettua työkokemusta, esiopetuksen opinnot ovat kuitenkin laajuudeltaan 20 opintoviikkoa.

Henkilön, joka on suorittanut tässä momentissa tarkoitetun sosionomin tutkinnon, tulee olla valittu ammattikorkeakouluun viimeistään vuonna 1999.

3.2.4 Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään on kasvatustutkinto, ohjausalan perustutkinto, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava soveltuva tutkinto, joihin sisältyy tai joita on täydennetty riittävän laajoilla lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tutkinnoilla (Varhaiskasvatuslaki 28 §). Muu soveltuva koulutus on esimerkiksi lastenohjaaja tai vanhoista tutkinnoista päivähoitaja.

3.2.5 Perhepäivähoitaja

Kelpoisuusvaatimuksena perhepäivähoitajan tehtäviin on tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu alalle soveltuva koulutus (Varhaiskasvatuslaki 29 §). Kunta määrittää muun alalle soveltuvan riittävän koulutuksen perhepäivähoitajan työhön.

3.2.6 Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista

Varhaiskasvatuslain 33 §:n mukaan, jos varhaiskasvatuksessa toimivan 26-32 §:ssä säädetyn henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuoden ajaksi kerrallaan henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset ja tehtävän edellyttämä taito tehtävän hoitamiseen.

Epäpätevä henkilö voi siis toimia korkeintaan vuoden epäpätevänä kasvattajan sijaisena, jos kelpoisuuden omaavia henkilöitä ei ole tarjolla. palveluntuottajan on pyydettäessä todistettava, ettei palkattuna olevan epäpätevän henkilön tilalle ole ollut päteviä hakijoita. Epäpätevää henkilöä ei voida perusteetta ketjuttaa kasvattajan tehtävissä.

3.2.7 Oppisopimusopiskelija

Oppisopimussuhteessa oleva työntekijä ei voi toimia päiväkodissa kasvattajana, jollei hänellä ole ennestään jotain muuta tutkintoa, joka antaa kelpoisuuden varhaiskasvatuksen hoito- ja kasvatustehtäviin. Esimerkiksi perhepäivähoitaja (perhepäivähoitajan ammattitutkinto) ei ole kelpoinen varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtäviin. Varhaiskasvatuslaki ei mahdollista opiskelijan työskentelemään ikään kuin kelpoisena työntekijänä opintojen loppuvaiheessakaan tai aiemman työkokemuksen perusteella.

3.3 Henkilöstömitoitus ja -rakenne

Varhaiskasvatuslain 35 §:n mukaan päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla varhaiskasvatuksessa olevien lapsien määrään, heidän ikäänsä ja varhaiskasvatuksessa päivittäin viettämäänsä aikaan suhteutettuna riittävä määrä henkilöitä, joilla on varhaiskasvatuslaissa säädetty varhaiskasvatuksen opettajan, sosionomin tai lastenhoitajan ammatillinen kelpoisuus.

3.3.1 Lasten ja kasvattajien välinen suhdeluku

Valtioneuvoston asetuksen varhaiskasvatuksesta (753/2018) 1 §:n mukaan päiväkodissa tulee kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on varhaiskasvatuslain 26-28 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus enintään kahdeksaa enemmän kuin viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden. Enintään neljää alle kolmivuotias lasta kohden tulee päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä samoin olla vähintään yksi henkilö, jolla on edellä säädetty ammatillinen kelpoisuus. Kunnat voivat linjata lakia edullisemmän suhdeluvun (1:7) käytettäväksi kunnan alueella.

Varhaiskasvatuksesta annetun asetuksen (753/2018) 2 §:n mukaan perhepäiväkodissa voidaan samanaikaisesti järjestää varhaiskasvatusta enintään neljälle lapselle mukaan luettuina perhepäivähoitajan omat lapset, jotka eivät vielä ole perusopetuksessa. Lisäksi voidaan järjestää varhaiskasvatusta yhdelle perusopetuslain (628/1998) mukaista esiopetusta saavalle lapselle, perusopetuk-

sen aloittaneelle lapselle tai sellaiselle kunnan järjestämässä enintään viisi tuntia päivässä kestävässä varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle, joka aloittaa perusopetuksen toimintavuotta seuraavana vuonna. Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, perhepäiväkodissa kaksi hoitajaa voi samanaikaisesti järjestää varhaiskasvatusta enintään kahdeksalle lapselle ja lisäksi kahdelle 1 momentin toisessa virkkeessä tarkoitetulle lapselle. Erityisistä syistä ja huomiottaen paikalliset olosuhteet kolme hoitajaa voi järjestää varhaiskasvatusta samanaikaisesti enintään kahdelletoista lapselle. Kun perhepäiväkodissa järjestetään varhaiskasvatusta samanaikaisesti useammalle lapselle kuin 2 momentissa säädetään, tulee yhdellä perhepäivähoitajalla olla vähintään varhaiskasvatust lain 28 §:ssä säädetty ammatillinen kelpoisuus. (Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta 753/2018.)

3.3.2 Päiväkodin henkilöstön rakenne

Päiväkodissa kasvat-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta varhaiskasvatust lain 35 §:ssä tarkoitetusta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. (Varhaiskasvatust laki 37 §.)

3.3.3 Osa-aikainen varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksesta annetun asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan päiväkodissa tulee kasvat-, opetus ja hoitotehtävissä olla vähintään yksi henkilö, jolla on 1 momentissa mainittu ammatillinen kelpoisuus enintään 13 enintään viisi tuntia päivässä varhaiskasvatuksessa olevaa kolme vuotta täyttänyttä lasta kohden.

Osa-aikaisessa (enintään viisi tuntia päivässä) varhaiskasvatuksessa olevien lasten tulee olla omassa ryhmässään erillään kokopäiväryhmästä, jotta 1:13 suhdelukua voidaan käyttää. Jos lapsi tarvitsee esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatusta, esiopetusaikaa ja varhaiskasvatusaikaa ei voida katsoa osaaikaiseksi ryhmäksi, vaan silloin tulee käyttää 1:8 suhdelukua tai kunnassa käytettäväksi sovittua pienempää suhdelukua.

3.3.4 Tuen tarpeessa olevan lapsen huomioiminen suhdeluvussa

Varhaiskasvatuslain 35 §:n mukaan, jos päiväkodissa on yksi tai useampi vammaisen tai muuten tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka varhaiskasvatuslain 35 § 1 momentissa tarkoitettujen henkilöitten lukumäärässä, jollei päiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa.

3.4 Lapsiryhmät ja varhaiskasvatusympäristö

3.4.1 Varhaiskasvatuksen ryhmien muodostaminen ja lapsiryhmäkoko

Varhaiskasvatuksen ryhmät tulee muodostaa ja tilojen suunnittelu ja käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa (Varhaiskasvatuslaki 34 §). Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen tehtävissä olevaa varhaiskasvatuslain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilöä vastaava määrä lapsia (Varhaiskasvatuslaki 35 §).

3.4.2 Varhaiskasvatusympäristö sekä toimitilat ja -välineet

Varhaiskasvatuslain 10 §:n mukaan varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Sisätilan pinta-alasuositus on noin 7 m²/lapsi. Pihalla suositus on noin 20 m²/lapsi (jos lähellä on esimerkiksi puisto, pienempi tila riittää).

3.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen sekä lasten ja vanhempien osallisuus ja vaikuttaminen

3.5.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslain 23 §:n mukaan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteutta-

miseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. (Varhaiskasvatuslaki 23 §.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen huoltajien kanssa. Sen laatimiseen osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt. Päiväkodeissa sen laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamista sekä lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät. (Varhaiskasvatuslaki 23 §.) Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan tarkistaa valvontakäyntien yhteydessä.

3.5.2 Lasten ja vanhempien osallisuus ja vaikuttaminen

Varhaiskasvatuslain 20 §:n mukaan lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja hänen huoltajille on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

3.6 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen

Varhaiskasvatuslain 51 §:n mukaan varhaiskasvatukseen liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Opetushallitus.

3.6.1 Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallitus määrää varhaiskasvatukseen perustuen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa varhaiskasvatuslaissa säädetyt varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien ja muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa (Varhaiskasvatustaki 21 §).

3.6.2 Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palveluntuottaja laatii valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelmat voidaan laatia palvelujen tuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti, ja siinä otetaan huomioon pedagogiset painotukset ja muut varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta merkitykselliset valtakunnallisia varhaiskasvatuksen perusteita täydentävät seikat. (Varhaiskasvatustaki 22 §.)

Yksityisen varhaiskasvatuspalvelujen tuottajan tulee noudattaa valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Palveluntuottajan tulee noudattaa kunnan ohjeistuksen mukaisesti joko kuntakohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa tai kunnan hyväksymää palveluntuottajakohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

3.6.3 Varhaiskasvatuksen arvioinnin velvoite

Varhaiskasvatustakin 24 §:n mukaan varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata varhaiskasvatustakin tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida an-

tamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset tulee julkistaa. (Varhaiskasvatustilasto 24 §.)

Yksityisen varhaiskasvatuksen järjestäjän on toteutettava itsenäisesti varhaiskasvatuksen arviointia. Yksityisen palveluntuottajan edellytetään osallistumaan myös kunnan ja valtakunnallisten eri toimijoiden toteuttamiin arviointeihin (esim. Opetushallitus ja Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi).

Yksityiseltä palveluntuottajalta edellytetään asiakastyytyväisyyskyselyn tekemistä säännöllisesti. Valvontaviranomainen voi edellyttää tulosten raportointia kunnalle.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) julkaisi 26.10.2018 varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset –asiakirjan (Vlasov, Salmiinen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila ja Sulonen 2018). Asiakirja luo perustan varhaiskasvatuksen rakenteen ja sisällön arvioimiseksi sekä kansallisella että paikallisella tasolla. Asiakirjan tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja yksityisiä palveluntuottajia laadunhallintaan liittyvän itsearvioinnin toteuttamisessa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sekä tarjota välineitä varhaiskasvatuksen rakenteelliselle ja sisällölliselle arvioinnille. Asiakirja sisältää tutkimuskoonnin siitä, mistä varhaiskasvatuksen laatu muodostuu sekä tutkimuksesta johdetut suomalaisen varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit. Laadun arviointi ja toiminnan kehittäminen edellyttää järjestäjiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta toimivaa laadunhallintajärjestelmää.

3.7 Ravinto ja ruokailu

Varhaiskasvatustilaston 11 §:n mukaan varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on järjestettävä lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto. Ruokailu järjestetään ohjautusti kaikille läsnä oleville lapsille. (Varhaiskasvatustilasto 11 §.) Tarjotun ruuan terveellisyyttä ja täysipainoisuutta määrittävät annetut ruoka- ja ravintoainekohtaiset suositukset. Terveyttä ja iloa ruoasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositus (2018) ottaa huomioon lasten terveyden ja ravitsemuksen tavoitteet ja toteutuksen (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-992-7>). Suosituksen sisältö pohjautuu valtakunnallisen varhaiskasvatustilaston

telman perusteisiin. Varhaiskasvatuksessa tämä on suositus lasten ruokailun ja ruokakasvatuksen toteuttamisessa, kehittämisessä, seurannassa ja arvioinnissa.

3.8 Esiopetuksen toteuttaminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain (628/1998) mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteiden määrittävä valtioneuvoston asetus. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 8.)

Perusopetuslain (628/1998) 16 a ja 17 a §:n mukaan esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä (Perusopetuslaki 628/1998). Perusopetuslain 15 §:n 1 momentin mukaan opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa huomioidaan paikalliset erityispiirteet ja muut paikalliset suunnitelmat.

Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeis-

ta, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.) Kunta velvoittaa yksityisiä päiväkoteja laatimaan kaikille esiopetusikäisille lapsille esiopetuksen oppimissuunnitelman.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään esiopetuksessa olevien lasten oikeudesta oppilashuoltoon. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan tässä laissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia terveydenhuollon palveluja; opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja; monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa; ja laissa jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveysterveystoimintapalveluja. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhuoltokertomus.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi ovat osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. (Perusopetuslaki 21 §.)

Yksityisen palveluntuottajan, joka järjestää esiopetusta, on noudatettava esiopetusta ohjaavaa lainsäädäntöä, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sekä muita toimintaa ohjaavia säännöksiä.

3.9 Tukea tarvitsevan lapsen tuen järjestäminen

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 3 §:n 7 kohdan mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuslain 7 §:n mukaan lapsen oikeuteen saada kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, sovelletaan useita lakeja. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on tarpeen mukaan toimittava yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Yhteydenotosta sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain 35 §:ssä. (Varhaiskasvatuslaki 7 §.)

Yksityiset päiväkodit vastaavat varhaiskasvatuslain ja perusopetuslain mukaisista tuen järjestämisen palveluista lapsille. Kunnilla voi olla erilaisia käytäntöjä tuen järjestämiseksi. Yksityiset päiväkodit voivat esimerkiksi puhelimitse konsultoida kunnan asiantuntijoita, varhaiskasvatuksen erityisopettajia ja S2-opettajia.

Yksityisten päiväkotien on noudatettava varhaiskasvatuslain ja perusopetuslain säännöksiä sekä kyseessä olevan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa kuvattua toimintatapaa lasten tuen järjestämisestä.

Tuen järjestämisestä varhaiskasvatus- ja esiopetusikäiselle lapselle vastaa aina yksityinen päiväkotitoimija. Kuntakohtaisesti on määriteltävä, miten tukea tarvitsevan lapsen palvelun järjestämistä tuetaan. Esimerkiksi kunnat, joissa on käytössä palveluseteli, yksityiset päiväkodit voivat hakea tukea tarvitsevalle lapselle korotettua palveluseteliä.

3.10 Varhaiskasvatuksen tietosuojaja

Palveluntuottaja noudattaa voimassa olevien tietosuojalainsäädännön edellyttämiä menettelytapoja ja henkilötietojen käsittelyä ja suojaamista koskevia säännöksiä. Palveluntuottaja vastaa siitä, että palvelu on kulloinkin voimassa

olevan tietosuojalainsäädännön ja sopimuksen vaatimusten mukainen, ottaen erityisesti huomioon, mitä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta on säädetty. Kunta on rekisterinpitäjä. Palveluntuottaja noudattaa henkilötietojen käsittelijänä säädösten edellyttämiä ehtoja henkilötietojen käsittelyssä. Kunta laatii palveluseteli- ja ostopalvelupäiväkotien kanssa tietosuojasopimuksen.

3.11 Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Varhaiskasvatuslain 13 luvussa säädetään varhaiskasvatuksen tietovarannosta, siihen talletettavista tiedoista, talletettavien tietojen välittämisestä sekä tietovarantoon liittyvistä sähköisistä palveluista. Kunnalla, kuntayhtymällä ja yksityisen palvelun tuottajalla on velvollisuus tallentaa tietovarantoon varhaiskasvatuslain 70 §:ssä tarkoitetut tiedot tuottamansa palvelun osalta. Opetushallitus tuottaa tietovarantoon tallennetuista tiedoista vuosittain varhaiskasvatuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin, tutkimuksen ja muun seurannan sekä ohjauksen tietoaineistoja siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriö määrää. (Varhaiskasvatuslaki 65, 68-69 §.)

Varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskee siirtymäsäännös. Yksityisen palveluntuottajan on tallennettava varhaiskasvatuslain 70 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot sekä 70 §:n 3 momentissa tarkoitetut lapsia koskevat tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1.1.2020 lukien. Yksityisen palveluntuottajan on tallennettava 70 §:n 2 momentissa tarkoitetut henkilöstöä koskevat tiedot sekä 70 §:n 4 momentissa tarkoitetut huoltajia koskevat tiedot varhaiskasvatuksen tietovarantoon 1.9.2020 lukien. (Varhaiskasvatuslaki 76 §.)

4 Yksityistä varhaiskasvatusta ohjaavaa muuta lainsäädäntöä

4.1 Hoidon ja varhaiskasvatuksen järjestäminen kotihoidontuella, yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelillä

Varhaiskasvatuslain 14 §:n mukaan lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla, jotka eivät valitse kunnan järjestämää varhaiskasvatuspaikkaa, on lapsen muulla tavalla tapahtuvan hoidon tai varhaiskasvatuksen järjestämiseksi oikeus lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaiseen

tukeen mainitussa laissa tarkemmin säädettävällä tavalla. Laissa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) säädetään taloudellisista etuuksista, joilla tuetaan lapsen vanhempia ja muita huoltajia lapsen hoidon järjestämisessä sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Tämän lain mukaan maksettavia etuuksia ovat esimerkiksi hoitoraha, hoitolisä ja lasten yksityisen hoidon tuki sekä kuntalisä. Kuntalisä on kuntakohtainen, ja sen maksaminen ja määrä perustuvat kunnan omaan päätökseen.

Varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukainen palveluseteli (Varhaiskasvatustilaki 5 §). Palvelusetelillä tarkoitetaan kunnan sitoumusta suorittaa ennalta määräämä rahamäärä palvelujen tuottajalle niiden kustannusten korvaamiseksi, joita palvelujen tuottajalle on aiheutunut asiakkaalle tuotetusta palvelusta. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) säätelee palvelusetelin käyttöä. Hyväksytty palveluntuottaja sitoutuu noudattamaan kyseisen kunnan palvelusetelisääntökirjaa, jossa on määriteltynä tarkemmat toiminnan vaatimukset.

4.2 Rikostaustan selvittäminen

Yksityisellä palveluntuottajalla on velvollisuus selvittää työntekijöidensä rikostausta ennen työsuhteen alkamista. Rikosrekisteriotte tulee olla uudempi kuin kuusi kuukautta vanha. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002.) Ennen päiväkodin toiminnan aloittamista tai vastuuhenkilön vaihtumista, kunnan valvontaviranomainen pyytää nähtäväksi päiväkodin vastuuhenkilön rikosrekisteriotteen. Yksityistä perhepäivähoitoa valvova viranomainen pyytää nähtäväksi yksityiseksi perhepäivähoitajaksi aikovan henkilön rikosrekisteriotteen ennen toiminnan aloittamista.

4.3 Asiakkaan asema ja oikeudet

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 24 §:ssä tarkoitetun kunnan sosiaaliamiehen tehtävänä on myös varhaiskasvatuksen osalta neuvoa asiakkaita tämän lain soveltamiseen liittyvissä asioissa, avustaa asiakasta muistutuksen tekemisessä, tiedottaa asiakkaan oikeuksista,

toimia muutenkin asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi sekä seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa ja antaa siitä selvitys vuosittain kunnanhallitukselle. (Varhaiskasvatuslaki 53 § 2 mom.)

Varhaiskasvatuksen laatuun tai siihen liittyvään kohteluun tyytymättömällä lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla on oikeus tehdä muistutus toiminnasta vastaavalle päiväkodin johtajalle, toimipaikan vastuuhenkilölle tai varhaiskasvatuksen johtavalle viranhaltijalle. Toimipaikan on tiedotettava asiakkailleen muistutusoikeudesta riittävällä tavalla sekä järjestettävä muistutuksen tekeminen asiakkaalle mahdollisimman vaivattomaksi. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti. Muistutus voidaan tehdä myös suullisesti erityisestä syystä. Muistutus on kirjattava ja käsiteltävä asianmukaisesti ja siihen on annettava kirjallinen vastaus kohtuullisessa ajassa muistutuksen tekemisestä. Muistutukseen annettuun vastaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muistutuksen tekeminen ei rajoita oikeutta hakea muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Muistutuksen tekeminen ei myöskään vaikuta oikeuteen kannella asiaan valvoville viranomaisille. (Varhaiskasvatuslaki 54 §.)

Kanteluun sovelletaan, mitä hallintolain 8 a luvussa säädetään hallintokantelusta. Jos asiassa ei ole tehty muistutusta ja valvontaviranomainen arvioi, että kantelu on tarkoituksenmukaisinta käsitellä muistutuksena, viranomainen voi siirtää asian asianomaiseen toimipaikkaan tai varhaiskasvatuksen johtavan viranhaltijan käsiteltäväksi. Siirto on tehtävä välittömästi arvion tekemisen jälkeen. Siirrostä on ilmoitettava kantelun tekijälle. Toimipaikan on annettava tieto siirrettyyn asiaan annetusta vastauksesta siirron tehneelle valvontaviranomaiselle. Jos asia siirretään, kantelun tutkimatta jättämisestä ei tehdä päätöstä. (Varhaiskasvatuslaki 54 §.)

Palveluntuottaja kuvaa kirjallisesti palautejärjestelmän omavalvontasuunnitelmassa. Menettelytavoista sovittaessa on hyvä korostaa, että asiakkaita tulisi ensisijaisesti ohjata selvittämään tilannetta heidän asiaansa hoitaneiden henkilöiden tai tarvittaessa esimiesten kanssa heti, kun ongelma ilmenee. Jos ongelmat eivät ratkea keskustelemalla, asianomaisen toimintayksikön henkilökun-

nan ja sosiaaliasiamiehen on autettava asiakasta ongelmien selvittelyssä ja tarvittaessa muistutuksen tekemisessä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Kuluttajasuojalain mukaisessa reklamaatiotilanteessa asiakkaan tulee ilmoittaa tyytymättömyydestään sopimusosapuolilleen eli palvelujen tuottajalle ja halutessaan myös yksityistä varhaiskasvatusta kunnassa valvovalle viranomaiselle.

4.4 Salassapito ja tietojen vaihto

Jokaisen kasvatus- ja opetustoimessa työskentelevän on noudatettava vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta. Se on voimassa myös vapaa-aikana sekä palvelusuhteen päätyttyä. Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden noudattamisella pyritään asiakkaan/henkilöiden yksityisyyden suojaamiseen.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan salassapitoa ja asianosaisen tiedonsaantioikeutta sekä tiedon antamista salassa pidettävistä asiakirjoista koskevia säännöksiä sovelletaan myös yksityisen palveluntuottajan järjestämässä ja tuottamassa varhaiskasvatuksessa. Sen lisäksi, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Varhaiskasvatuslain 23 §:ssä tarkoitettu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. (Varhaiskasvatuslaki 40 §).

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä ja tuottajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi välttämättömät tiedot lapsen huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta, muilta varhaiskasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottajilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä. Lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Jos lapsi siirtyy toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän

varhaiskasvatuslain mukaisesti järjestämään varhaiskasvatukseen tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai perusopetukseen, aikaisemman varhaiskasvatuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle varhaiskasvatuksen järjestäjälle taikka varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös varhaiskasvatuksen, esiopetuksen tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä. (Varhaiskasvatuslaki 41 §.)

Varhaiskasvatuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Varhaiskasvatuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi muodostettaviin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. (Varhaiskasvatuslaki 41 §.)

5 Muu viranomaisvalvonta ennen toiminnan aloittamista päiväkodissa ja ryhmäperhepäiväkodissa

5.1 Rakennusvalvonta

Rakennuslupa tarvitaan aina, jos huoneiston käyttötarkoitusta muutetaan, tilaa laajennetaan, tehdään LVI-muutoksia tai rakennetaan täysin uusi päiväkotikoti. Esimerkiksi liiketilan tai myymälähuoneiston muuttaminen päiväkodiksi tarvitsee rakennusluvan. Aina huoneiston käyttötarkoituksen muuttaminen päiväkotikäyttöön ei ole mahdollista.

Rakennus- tai toimenpideluvan hakija on se, joka hallitsee koko kiinteistöä (esimerkiksi taloyhtiö). Luvanhakija tarvitsee alusta lähtien avukseen pätevän pääsuunnit-

telijan ja rakennussuunnittelijan (arkkitehti, rakennusarkkitehti, rakennusinsinööri tai rakennusmestari), joka laatii tarvittavat suunnitelmat ja avustaa rakennusluvan hakemisessa. Luvanhakija tarvitsee rakennushankkeessa myös erityissuunnittelijat (rakenne-, ilmanvaihto- sekä kiinteistön vesi- ja viemärisuunnittelijat) sekä vastaavan työnjohtajan. Erityissuunnitelmien ja työnjohtajien tarpeesta määrätään rakennusluvan ehdoissa.

Mikäli päiväkotihanke ei ole edellyttänyt rakennuslupaa, rakennusvalvonta ei suorita katselmuksia kohteessa /kirjoita lausuntoja. Mikäli uusi päiväkoti on edellyttänyt rakennuslupaa, toiminnan saa aloittaa vasta, kun rakennus on käyttöönottokatselmuksessa hyväksytty käyttöön. Kaikista katselmuksista tehdään katselmuspöytäkirja. Katselmusten suorittaminen etenee pääasiasiassa rakentamisen mukaisessa aikataulussa valmiusasteen perusteella. Päiväkodin ollessa kyseessä, käyttöönotto edellyttää rakentamiselta miltei täydellistä valmiusastetta.

5.2 Terveysturvallisuuden mukaiset vaatimukset, ilmoitus ja tarkastus

Ennen toiminnan aloittamista, palveluntuottajan tulee olla yhteydessä kunnan terveysturvallisuusviranomaiseen. Terveysturvallisuuslain (763/1994) perusteella toimijan eli palveluntuottajan tulee tehdä viimeistään 30 vrk ennen toiminnan aloittamista ilmoitus terveysturvallisuusviranomaiselle. Valvira on antanut 7.2.2018 soveltamisohjeen terveysturvallisuuslain 13 §:n mukaisesta ilmoitusmenettelystä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköille (http://www.valvira.fi/ymparistoverveys/terveysturvallisuus/ilmoituksenvarainen_toiminta). Ilmoituslomakkeita on kuntien terveysturvallisuusviranomaisten internet-sivuilla.

Ilmoituksen liitteeksi tulee laittaa pohjapiirustus ja ilmanvaihdon mittauspöytäkirja. Ilmoitus rekisteröidään noin kahden viikon kuluessa, jonka jälkeen toimijalle lähtee rekisteröintitodistus. Tämän jälkeen terveysturvallisuusviranomaiset tekevät tarkastuksen 1-3 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta.

Ilmoitus on tehtävä myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta. Palveluntuottajan tulee aina tehdä terveysturvallisuuslain mukainen ilmoitus ennen toiminnan aloittamista, jos palveluntuottaja vaihtuu ja vaikka toimitilat pysyvät samana. Jos

tilat ja lapsimäärä säilyvät palveluntuottajan vaihduttua ennallaan, ei pohjapiirustusta tai mittauspöytäkirjaa tarvitse toimittaa liitteenä.

Terveydensuojeluviranomainen antaa palveluntuottajalle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta, käsittelee sen ja tekee tarvittaessa terveydensuojelulain 45 §:n mukaisen tarkastuksen. Terveydensuojeluviranomainen kirjaa tarkastuksen perusteella kirjoitettavaan tarkastuspöytäkirjaan terveydensuojelun näkökulmasta tiloihin sopivan päiväkodin sallitun lapsiluvun.

5.3 Elintarvikelain mukaiset vaatimukset, ilmoitus ja tarkastus

Palveluntuottajan tulee tehdä elintarvikevalvontaviranomaiselle päiväkodin keittiöstä elintarvikelain mukainen ilmoitus neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Liitteeksi suositellaan pohjapiirustusta ja keittiön omavalvontasuunnitelmaa. Keittiö rekisteröidään elintarvikehuoneistoksi ilmoitetun toimintaluokan mukaisesti (tarjoilu-, valmistus-, keskuskeittiö). Palveluntuottajalle lähetetään rekisteröintitodistus. Ensimmäinen tarkastus tehdään yleensä 1-3 kuukauden kuluessa. Elintarvikevalvontaviranomaiselle on tehtävä ilmoitus myös palveluntuottajan vaihtumisesta tai toiminnan muuttumisesta (esimerkiksi, jos tarjoilukeittiö muutetaan valmistuskeittiöksi).

Jokaisella keittiöllä tulee olla omavalvontasuunnitelma. Omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvä kirjanpito tulee säilyttää keittiössä.

Hygieniapassi on oltava valmistuskeittiössä työskentelevällä. Hygieniapassi vaaditaan myös tarjoilukeittiössä, jos siellä käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita. Kunnilla voi olla asiasta tarkempia ohjeistuksia.

Tarjoilu- eli jakelukeittiössä voi keittää esimerkiksi puuroa, perunoita ja valmistaa kiisseliä sekä välipalan ja kuumentaa keskuskeittiöltä tullut kypsytetty ja jäähdytetty/pakastettu ruoka. Valmistuskeittiössä valmistetaan ruoka raaka-aineista. Myös kylmävalmistuskeittiöstä tullut kypsentämättömän ruuan kypsennys on ruuan valmistamista. Esimerkiksi salaatin pilkkominen ja valmistaminen ovat ruuan valmistamista.

Tarjoilukeittiön vaatimukset

- erillinen käsienvpesupiste, varustettuna nestesaippualla ja kertakäyttöpyyhkeillä
- tarvittaessa erillinen astiapesupiste ja erillinen vesipiste elintarvikkeiden erilliseen huuhtomiseen
- astianpesukone
- riittävästi säilytystilaa kylmä- ja kuiva-aineille
- hygieniapassi
- suojavaatetus
- tarvittaessa terveydentilan selvitys käsiteltäessä kuumentamattomia elintarvikkeita

Valmistuskeittiön vaatimukset

- vähintään 3 erillistä vesipistettä (käsienvpesu, astianpesu ja ruuanvalmistus)
- astianpesukone
- kylmäsäilytystilaa ja kuiva-aineille säilytystilaa
- tarvittaessa jäähdytyskaappi
- keittiöhenkilökunnalle oma wc
- pintapuhtausnäytteet omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- hygieniapassi, suojavaatetus ja terveydentilan selvitys pakollisia
- Siivousvälineille varattava oma säilytyspaikka

(Elintarvikelaki 23/2006 ja tartuntatautilaki 1227/2016.) Eviran elintarvikevirityksen perustamisohjeita voi noudattaa soveltuvin osin myös päiväkodin keittiössä:

<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/elintarvikevirityksen-perustaminen-ja-toiminta/ravintolat/>.

5.4 Pelastusviranomaisen suorittama palotarkastus

Pelastuslain (379/2011) mukaan päiväkotikiinteistöön tulee tehdä palotarkastus ennen toiminnan aloittamista. Vaikka kiinteistössä olisi toiminut aiemmin päiväkotikoti, palotarkastus tulee tehdä aina uuden toimijan aloittaessa. Palotarkastaja kirjaa lausuntoonsa paloturvallisuuden näkökulmasta tiloihin sopivan päiväkodin sallitun lapsimäärän.

Kunnan yksityisen varhaiskasvatuksen valvova viranomainen kirjoittaa aluehallintoviranomaiselle lausunnon päiväkotikiinteistöön soveltuvasta lapsiluvusta terveydensuojeluviranomaisen ja pelastusviranomaisen lausuntojen pohjalta.

Rakennuslupavaiheessa palveluntuottaja voi pyytää pelastusviranomaiselta ennakkolausunnon soveltuvasta lapsiluvusta.

Pelastussuunnitelma ja poistumisturvallisuusselvitys

Pelastuslain (379/2011) mukaan toimijan tulee laatia pelastussuunnitelma. Ympäri vuorokautista varhaiskasvatusta antavat palveluntuottajat laativat myös poistumisturvallisuusselvityksen. Pelastussuunnitelman keskeisin tavoite on vaara- ja onnettomuustilanteiden ehkäiseminen jo ennakolta. Pelastussuunnitelmassa tunnistetaan yksikön ongelma- ja vaaranpaikat sekä annetaan ohjeita niistä toimenpiteistä, joilla vaaratilanteita voidaan pyrkiä välttämään kokonaan. Suunnitelmassa kerrotaan myös ensitoimenpiteistä, joihin tulee ryhtyä vaara- tai onnettomuustilanteen sattuessa. Pelastussuunnitelman teko perustuu pelastuslakiin (379/2011) ja valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011).

Pelastuslaitoksilla on olemassa mallipohjia pelastussuunnitelmalle, esimerkiksi:

<http://www.spek.fi/Suomeksi/Turvatietaa/Pelastussuunnitelma/Malli-ja-lomakkeet>

https://www.lup.fi/fi-FI/Ohjeet_ja_lomakkeet/Pelastussuunnitelmat/Paivakodit.

Pelastussuunnitelma on tärkeä tehdä henkilökunnan ja päiväkodin esimiehen kanssa yhdessä. Se pitää sisällään esimerkiksi riskien arviointia ja perehdyttämistä. Tämä suunnitelma tulisi päivittää kerran vuodessa. Pelastusviranomaisella on olemassa pohja lapset osallistavaan omavalvontaan.

Poistumisturvallisuusselvitys on asiakirja, jossa kuvataan, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky sekä muut poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä (Pelastuslaki 18 §). Poistumisturvallisuusselvityspohja on saatavilla:

<https://www.ku-pelastus.fi/fi/asioverkossa/ohjeet-ja-lomakkeet/poistumisturvallisuus>.

5.5 Kunnan asettamat omat vaatimukset ennen toiminnan aloittamista

5.5.1 Päiväkodin toimintasuunnitelma

Kunta voi velvoittaa palveluntuottajaa toimittamaan yksikön toimintasuunnitelman (ts. yksikön varhaiskasvatussuunnitelman), jonka tulee olla valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja kunnan varhaiskasvatussuunnitelman mukainen.

5.5.2 Liiketoimintasuunnitelma

Kunnan pyytäessä palveluntuottajan tulee toimittaa ennen toiminnan aloittamista kunnalle päiväkodin liiketoimintasuunnitelma, jossa ilmenee ensimmäisen vuoden suunnitelmaa tuloista ja menoista.

5.5.3 Turvallisuussuunnitelma

Palveluntuottajan tulee tehdä yksikön turvallisuussuunnitelma. Kunnalla voi olla myös oma varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma, jota tulee noudattaa ja jota palveluntuottajan tulee täydentää yksikön omalla turvallisuussuunnitelmalla. Opetushallitus on julkaissut opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusoppaan, jossa on kirjattu ohjeita varhaiskasvatuksen järjestäjille ja päiväkodeille: http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas.

5.5.4 Lääkehoitosuunnitelma

Palveluntuottajan tulee tehdä yksikön lääkehoitosuunnitelma. Kunnalla voi olla myös oma varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma, jota palveluntuottajan tulee noudattaa ja jota se voi täydentää omalla lääkehoitosuunnitelmalla.

5.5.5 Ruokahuollon ja siivouksen järjestäminen

Palveluntuottajan on selvitettävä ennen toiminnan aloittamista valvontaviranomaiselle ruokahuollon ja siivouksen järjestäminen.

6 Perhepäivähoitokodille asetetut vaatimukset ennen toiminnan aloittamista

Henkilön hakeutuessa yksityiseksi perhepäivähoitajaksi hän ottaa yhteyttä kunnan yksityistä perhepäivähoitoa valvovaan viranomaiseen. Valvovan viranomaisen kanssa sovitaan tapaaminen, missä tarkistetaan henkilön koulutus ja arvioidaan soveltuvuus alalle.

Ennen toiminnan aloittamista;

- perhepäivähoitajaksi hakeutuva täyttää toiminnan aloittamista koskevan ilmoituksen, jonka valvontaviranomainen hyväksyy tai hylkää
- tarkistetaan tilojen ja toimintaympäristön sopivuus ja turvallisuus, turvallisuussuunnitelman läpikäyminen
- käydään läpi yksityistä varhaiskasvatustoimintaa säätelevät lait, asetukset ja määräykset
- ohjeistetaan omavalvontasuunnitelman laadinta
- ohjeistetaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman mukainen toiminta
- tarkistetaan henkilön rikosrekisteriote
- käydään läpi yksityisen varhaiskasvatuksen tukimuodot
- käydään läpi kuntakohtainen kirjallinen aloituspaketti

7 Ilmoitukset aluehallintovirastolle

7.1 Yksityisen palveluntuottajan ilmoitusmenettely ja tietojen tallettaminen rekisteriin

Varhaiskasvatuslain 44 §:n mukaan yksityisen palveluntuottajan, joka korvausta vastaan harjoittaa varhaiskasvatustoimintaa päiväkodissa tai perhepäivähoitossa, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista varhaiskasvatuksesta vastaavalle varhaiskasvatuslain 50 §:ssä tarkoitettulle kunnan toimielimelle siinä kunnassa, jossa palveluja tuote-

taan. Ilmoitusten tekemisestä, sisällöstä ja ilmoitukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Toiminnan aloittamista koskevan ilmoituksen sisällöstä on määritelty varhaiskasvatustilain 44 § pykälässä. Ilmoituksen on sisällettävä:

- 1) palveluntuottajan nimi, henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, yhteystiedot sekä yrityksen toimitusjohtajan tai muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot;
- 2) niiden toimipaikkojen nimet ja yhteystiedot, joissa toiminta on tarkoitus aloittaa;
- 3) palvelujen toimintamuoto ja tuottamistapa sekä niiden suunniteltu laajuus kussakin toimipaikassa, palvelutoimintaan käytettäviksi suunniteltujen tilojen ja välineiden viranomaishyväksynnät;
- 4) varhaiskasvatuspaikkojen lukumäärä kussakin toimipaikassa;
- 5) toiminnasta vastaavan päiväkodin johtajan tai johtajien sekä mahdollisen muun vastuuhenkilön nimi, henkilötunnus, yhteystiedot, koulutus, työkokemus ja tehtävä toimipaikassa;
- 6) muun henkilöstön määrä ja koulutus;
- 7) tieto rekisteröitymisestä ennakkoperintälaissa (1118/1996) tarkoitettuun työnantajarekisteriin;
- 8) toiminnan suunniteltu aloittamispäivä;
- 9) asiakasasiakirjojen säilyttämispaikka, selvitys asiakasrekisterinpidon keskeisistä periaatteista ja rekisterinpidosta vastaava henkilö ja tietosuojavastaava;
- 10) 48 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma;
- 11) lasten kanssa työskentelevältä muuhun kuin työ sopimussuhteiseen henkilöstöön kuulivalta lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä;
- 12) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden ja muiden varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen arvioimiseksi tarvittavat muut tiedot.

Palveluntuottajan on tehtävä ennen toiminnan aloittamista ilmoitus (Ilmoitus yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottamisesta) tarvittavine liitteineen yhtenä kokonaisuutena kunnan valvontaviranomaiselle. Kunnan yksityisen varhaiskas-

vatuksen valvontaviranomainen kirjoittaa lausunnon ja toimittaa aluehallintoviranomaisille ilmoituksen lausuntoineen ja liitteineen. Kunnan viranomainen huolehtii, että lausuntoon on kirjattu toiminnan aloittamiseksi sama päivämäärä, minkä yksityinen toimija on ilmoittanut. Aluehallintoviranomainen toimittaa palveluntuottajalle ja kunnalle asiasta päätöksensä rekisteriin merkitsemisestä.

Varhaiskasvatuslain 46 §:n mukaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitävät valtakunnallista tietojärjestelmää (yksityisten palvelujen antajien rekisteri) varhaiskasvatuslain 44 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusasioiden käsittelyä sekä yksityisen varhaiskasvatuksen valvontaa ja tilastointia varten. Aluehallintovirasto rekisteröi palveluntuottajan ja sen toimipaikat, jos ne täyttävät varhaiskasvatuslaissa säädetyt edellytykset. Aluehallintovirasto tekee päätöksen rekisteröimisestä tai hylkäämisestä. Palveluntuottaja voidaan poistaa palveluntuottajien rekisteristä, jos palveluntuottaja ei enää täytä 43 §:n 2 momentissa säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä.

7.2 Ilmoitus vastuuhenkilön ja yhteystietojen vaihtumisesta sekä toiminnan lopettamisesta

Varhaiskasvatuslain 45 §:n mukaan yksityisen palveluntuottajan on viipymättä tehtävä kirjallinen ilmoitus vastuuhenkilön vaihtumisesta (yli 6 kuukautta kestävä vaihdos) ja vastuuhenkilön yhteystietojen muutoksesta varhaiskasvatuslain 44 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen vastaanottaneelle kunnan toimielimelle. Kunnan toimielimen on ilmoitettava saadut päiväkoteja koskevat tiedot aluehallintovirastolle.

Palveluntuottaja tekee ilmoituksen yksikön vastuuhenkilön vaihtuessa ja toimittaa ilmoituksen kunnan valvontaviranomaiselle. Ilmoituksessa tulee olla liitteenä kopiot tulevan vastuuhenkilön tutkintotodistuksesta, joka antaa pätevyyden toimia varhaiskasvatusyksikön vastuuhenkilönä. Liitteenä tulee myös olla selvitys vastuuhenkilön työkokemuksesta (työtodistukset). Kunnan valvontaviranomainen täydentää ilmoituksen ja toimittaa aluehallintoviranomaisille ilmoituksen liitteineen.

Ilmoitus yksityisestä varhaiskasvatustoiminnasta tarvittavine liitteineen tehdään myös, jos palveluntuottaja esimerkiksi hakee yksikön asiakaspaikkamäärään lisäystä, päiväkodin nimi muuttuu, yrittäjä vaihtuu tai tilat muuttuvat.

Palveluntuottajan on viipymättä tehtävä kirjallinen ilmoitus myös toiminnan lopettamisesta varhaiskasvatuslain 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottaneelle kunnan toimielimelle. Kunnan toimielimen on ilmoitettava saadut päiväkoteja koskevat tiedot aluehallintovirastolle.

7.3 Kunnan velvollisuus antaa ilmoitetut tiedot aluehallintovirastolle

Varhaiskasvatuslain 44 §:n mukaan kunnan toimielimen tulee ilmoituksen saatuaan välittömästi suorittaa tarkastus varhaiskasvatuksen toimipaikassa sen varmistamiseksi, että toimintaympäristö ja siellä annettava varhaiskasvatus vastaavat varhaiskasvatukselle asetettuja vaatimuksia. Kunnan toimielimen tulee tarvittaessa saada lausunnot pelastus- ja terveydensuojeluviranomaisilta. Tämän jälkeen sen on viipymättä annettava saamansa päiväkoteja koskevat tiedot aluehallintovirastolle. Toiminta voidaan aloittaa tai olennaiset muutokset toiminnassa toteuttaa, kun kunnan toimielin on todennut mainittujen vaatimusten täytymisen. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa vain, jos se on välttämätöntä turvallisen ja varhaiskasvatukseen soveltuvan toimintaympäristön varmistamiseksi eikä mainituista seikoista voida riittävällä tavalla varmistua edellä mainitun ilmoituksen tai sen liitteiden perusteella. Muilta osin tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Kunnan valvontaviranomainen toimittaa ilmoituksen aluehallintovirastoon tarvittavine liitteineen.

Aluehallintoviraston internetsivuilla on ilmoituslomakkeet:
<http://www.avi.fi/web/avi/lomakkeet>.

- Ilmoituksenvaraista varhaiskasvatustoimintaa koskevat ohjeet ja ilmoituslomakkeen täyttöohje
- Ilmoitus yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisesta
- Ilmoitus yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden vastuuhenkilön vaihtumisesta

- Ilmoitus yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden lopettamisesta

8 Toiminnan aikainen ohjaus, neuvonta ja valvonta

Valvontakäynnit voivat olla ennalta sovittuja tai ilmoittamatta tapahtuvia. Valvontakäyntejä toteuttaa kunnan valvontaviranomainen. Valvontakäyntejä voidaan tehdä myös laajemmassa kokoonpanossa. Valvontakäynnillä tavataan yleensä päiväkodin tai ryhmäperhepäivähoidon vastuhenkilö tai perhepäivähoitaja, mutta myös työntekijöitä tai lasten vanhempia voidaan haastatella. Valvontaa voidaan tehdä myös toimintaa seuraamalla. Kunnat voivat itse määrittellä valvontakäyntien määrän. Yleisesti käytössä on yhdestä kahteen kertaa vuodessa tehtävät valvontakäynnit. Kunnissa, joissa on käytössä palveluseteli, noudatetaan myös palvelusetelisääntökirjaa. Palvelusetelisääntökirjassa voi olla tarkempia säännöksiä, joita palveluntuottajan on noudatettava.

Jokaisesta valvontakäynnistä on suositeltavaa tehdä muistio. Muistiossa tulee näkyä, onko kysymyksessä normaali vuosittainen ohjaus, neuvonta ja valvontakäynti vai ylimääräinen valvontakäynti esimerkiksi vanhemman, työntekijän tai jonkun muun tahon ilmoituksesta.

8.1 Valvontakäynnillä läpikäytäviä asioita

Valvontakäynnillä voidaan käydä lävitse seuraavissa kappaleissa kuvattavia asioita.

8.1.1 Perustiedot

Valvontakäynnillä käydään lävitse seuraavat tiedot: työntekijöiden nimi, koulutus, nimike/tehtävä, työrooli, työsopimuksen kesto, hygieniapassi, rikosrekisteriote, vaitiolositoumus, EA-koulutus (EA1-koulutus vähintään 5% henkilöstöstä, lasten hätäensiapukoulutus toivottavaa koko päiväkodin henkilöstölle), perehdytys ja kehityskeskustelu. Valvontakäynnillä voidaan pyytää palveluntuottajalta lapsilista. Valvontakäynnillä tarkastetaan lapsi-kasvattaja-suhdeluku. Kunnat voivat halutessaan käyttää apuna valvontakäynneillä perustietolomaketta. Val-

vontaviranomainen voi pyytää palveluntuottajalta nähtäväkseen päiväkodin henkilöstön tutkintotodistukset.

8.1.2 Täydennyskoulutus

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu riittävästi ammattitaitoa ylläpitävään ja kehitävään täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen toteutumista ja vaikuttavuutta on seurattava ja arvioitava. (Varhaiskasvatuslaki 39 §.) Tarkempia säännöksiä täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista voidaan antaa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Työnantaja on velvollinen antamaan henkilöstölleen koulutusta ja täydennyskoulutusta. Valvontakäynnillä selvitetään henkilöstön täydennyskoulutukseen osallistumista. Kunta voi tarjota täydennyskoulutusta yksityisten päiväkotien henkilöstölle. Kunta voi myös velvoittaa yksityisten päiväkotien henkilöstöä osallistumaan kunnan järjestämiin koulutuksiin ja työryhmiin.

8.1.3 Havainnointi

Valvontakäynnillä tai ennalta ilmoittamattomalla käynnillä voidaan tehdä havainnointia esimerkiksi oppimisympäristöstä, seurata toimintaa ja käydä keskustelua päiväkodin johtajan ja henkilökunnan tai vanhempien kanssa. Havainnointia tekevät myös kunnan muut edustajat, jotka käyvät yksiköissä (esimerkiksi puheterapeutit, fysioterapeutit, varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja S2-opettajat).

8.1.4 Omavalvontasuunnitelma

Yksityisen palveluntuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma varhaiskasvatustoiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi. Yksityisen palveluntuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto voi antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta (Varhaiskasvatuslaki 48 §). Omavalvontasuunnitelman avulla palveluntuottaja voi

kehittää ja seurata palvelujen laatua. Omavalvontasuunnitelma on tehtävä ennen toiminnan aloittamista.

Omavalvontasuunnitelman hyväksyy ja vahvistaa vuosittain ja aina tarvittaessa toimintayksikön vastuuhenkilö.

8.1.5 Vakuutukset ja verot

Palvelutuottajan tulee pyydettyäessä osoittaa vuosittain kunnalle voimassa oleva päiväkodin vastuuvakuutustodistus sekä veronmaksutiedot. Todistus vakuutusyhtiöltä vakuutuksen otosta ja verotodistus verottajalta tulee olla alle kolme kuukautta vanhoja.

8.1.6 Pedagoginen laadun valvonta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan, ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7-8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Suunnitelman toteutumista on arvioitava vähintään kerran vuodessa ja aina kun siihen on lapsen tarpeista johdettava syy. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Kunnan valvontaviranomainen voi käydä valvonta-, ohjaus- ja neuvontakäynteillä päiväkodin tai ryhmäperhepäivähoidon vastuuhenkilön tai perhepäivähoi-

tajan kanssa keskustelua valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja kunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta niiden toteutumisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista voi nostaa esille sisältöjä, joista keskustella (esimerkiksi pedagoginen dokumentointi, osallisuus, oppimisympäristöt tai arvioinnin toteuttaminen).

Päiväkodin ja perhepäivähoidon toimintasuunnitelma ja –kertomus voidaan käsitellä valvontakäynnillä. Toimintasuunnitelmassa ja -kertomuksessa tulee näkyä kunnan määrittelemät painopistealueet.

Kunnat voivat velvoittaa yksityisiä päiväkoteja laatimaan toiminnastaan esimerkiksi projekti-kuvauksia. Näin saadaan näkyväksi esimerkiksi se, miten varhaiskasvatuksen toimintaa rakennetaan lasten mielenkiinnonkohteiden kautta.

8.1.7 Muut asiat

Alle on listattu asioita, joihin palveluntuottajan on tärkeä kiinnittää huomioita, ja joihin valvontaviranomainen voi kiinnittää huomiota valvontakäynnillä. Palveluntuottajia suositellaan kutsumaan kunnan valvontaviranomainen mukaan pelastusviranomaisen ja terveydensuojeluviranomaisen suorittamalle tarkastuskäynnille.

- [Terveydensuojelulain mukainen rekisteröintitodistus ja tarkastuspöytäkirjat](#)

Valvontakäynnillä voidaan pyytää nähtäväksi terveydensuojelulain mukainen rekisteröintitodistus sekä tarkastuspöytäkirjat. Päiväkoti tarkastetaan terveydensuojelulain perusteella noin kerran kolmessa vuodessa. Tarkastuksella kiinnitetään huomiota päiväkodin olosuhteisiin, kuten esimerkiksi lämpötilaan, ilmanvaihtoon, valaistukseen ja sisäilman laatuun sekä kiinteistön yleisen kuntoon. Myös pihan rakenteita ja välineitä tarkastetaan, jos niistä voi aiheutua lapsille vaaraa.

Yksityisellä palveluntuottajalla on velvollisuus ilmoittaa terveystarkastajan/ elintarviketarkastajan tarkastuskäynnillä havaitsema mahdollinen epäkohta, ja lähettää tarkastuspöytäkirja kunnan valvontaviranomaiselle. Kunta ilmoittaa ter-

veydensuojeluviranomaiselle henkilön nimen, joka vastaa yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta.

- Ruokailu

Valvontakäynnillä voidaan tarkastaa ruokailun järjestäminen ja ruokalista. Leikki-ikäisen lapsen tavoite on saada viisi kasvi-, hedelmä- tai marja-annosta päivässä. Yksi annos voi olla esimerkiksi pieni tomaatti tai porkkana. Leivän päälle suositellaan kasvisöljypohjaista levitettä. Ruokavaliossa suositellaan kalaa olevan viikoittain. Leivän tulee olla runsaskuituista ja sisältää vähän suolaa. Näkki-leivän lisäksi tulee tarjota pehmeitä vaihtoehtoja. Viiden viikon ruokalistojen kierto on riittävä takaamaan leikki-ikäisen ruokavalion monipuolisuuden. Leikki-ikäisten lasten ravitsemussuositukset löytyvät Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen internetsivuilta (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-992-7>).

- Keittiö ja keittiön omavalvontasuunnitelma, Oivaraportti ja rekisteröintitodistus

Oiva-raportti on elintarvikehuoneistojen elintarvikevalvontaviranomaisen laatima asiakirja, jossa arvioidaan yrityksen elintarvike-turvallisuutta. Se kertoo tarkastuksen aikana tehdyistä havainnoista, kuten hygieenisestä tasosta ja tuotteiden turvallisuudesta. Terveys- ja elintarvikeviranomaisen tarkastaa elintarvikehuoneistot (keittiöt) keskimäärin 1-3 vuoden välein.

Valvontakäynnillä voidaan pyytää nähtäväksi tarkastuspöytäkirjat ja elintarvikehuoneiston rekisteröintitodistus tai kopio siitä. Valvontakäynnillä voidaan tarkastaa, että Oiva-raportti on esillä siten, että vanhemmat voivat sen halutessaan lukea.

Valvontakäynnillä voidaan käydä läpi keittiön omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvä kirjanpito. Elintarvikkeiden säilytyslämpötiloista ja kuljetusten vastaanotolämpötiloista palveluntuottajan tulee pitää kirjaa. Myös keittiöhenkilökunnan hygieniapasseista ja terveydentilan selvitystodistuksista tulee pitää kirjaa, jos niitä vaaditaan keittiön toiminnassa. Valvontakäynnillä voidaan tarkastaa esimerkiksi elintarvikkeiden säilytystilat. Päiväkodilla tulee olla ruuan lämpötilamittaukset kirjattuna säännöllisesti. Päiväkodin keittiössä on tärkeää olla helposti puhtaana pidettävät pinnat, jotka kestävät vesipesua ja tarvittaessa desinfioin-

tia. Allergiaruokien säilytykseen on tärkeä olla oma tila. Valvontaviranomainen voi selvittää päiväkodilta, miten allergiat ja muut erityisruokavaliot on otettu huomioon päiväkodissa, ja miten ruuan valmistuksen/tarjoilun järjestäminen on huomioitu, jos keittiöstä huolehtiva vakituinen henkilökunta on poissa.

- **Siisteys**

Valvontakäynnillä kiinnitetään huomiota siisteyteen ja voidaan pyytää nähtäväksi siivoussuunnitelma (siivousväline toimittajilla on olemassa malleja).

- **Palotarkastuspöytäkirja ja poistumisharjoitukset**

Valvontakäynnillä voidaan pyytää palotarkastuspöytäkirja nähtäväksi. Kunnan pelastusviranomainen suorittaa palotarkastukset voimassa olevan valvontasuunnitelman mukaan. Päiväkotien tulee pitää vuosittain ainakin kerran poistumisharjoitus, sisällesuojautumisharjoitus ja kadonneen lapsen etsintäharjoitus. Päiväkotien tulee vuosittain toimittaa harjoitusilmoitus pelastuslaitokselle (<http://www.ku-pelastus.fi/fi/asioverkossa/paivakodin-harjoitusilmoitus>). Harjoituksista tulee olla päiväkodissa dokumentti, jossa on kuvattu, milloin harjoitus on ollut ja mitä silloin on havaittu.

Päiväkotiyksikössä suositellaan toteuttamaan pelastusviranomaisten järjestämä alkusammutuskoulutus kolmen vuoden välein. Alkusammutuskoulutus on yksityisille palveluntuottajille ilmainen.

Palveluntuottajalla on velvollisuus ilmoittaa kunnan valvontaviranomaiselle tehdyistä palotarkastuksista, jos niissä on havaittu epäkohtia.

- **Palovaroittimet**

Vuodesta 1997 lähtien perustetuissa päiväkodeissa tulee olla sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet, jos päiväkodissa on 25 lasta tai enemmän. Ennen 1997 perustetuissa päiväkodeissa paristokäyttöiset varoittimet ovat sallittuja. Palovaroittimia tulee olla vähintään lepotiloissa ja käytävillä. Palovaroittimia tulee testata kuukausittain ja myös harjoitusten yhteydessä. Kirjauksessa tulee näkyä, kuka testauksen suorittaa (palveluntuottaja vai kiinteistön omistaja). Palveluntuottaja on joka tapauksessa vastuussa palovaroittimista. Valvontakäynnillä voidaan pyytää nähtäväksi palovaroittimien testauskirjaukset.

- Varapoistumistie ja opasteet

Lepotiloissa on oltava varapoistumistie. Esteetön kulku myös varatien ulkopuolella tulee varmistaa. Uloskäytävien opasteiden tulee olla paikalla. Opasteiden kunnossapito ja valo-opasteiden testaus tulee kirjata ja sopia, kenelle testaus kuuluu (kiinteistön huollolle vai omistajalle). Vastuu on päiväkodin vastuhenkilöllä. Valvontakäynnillä voidaan pyytää nähtäväksi valo-opasteiden testauskirjaukset.

- Lumiesteet

Päiväkoti ja perhepäiväkoti-kiinteistössä tulee kiinnittää huomiota lumiesteiden asianmukaiseen sijoitteluun katolla.

- Pihatarkastukset

Palveluntuottajien vastuulla on huolehtia pihatarkastuksista vuosittain. Uudelle tai saneeratulle pihalle tehdään käyttöönottotarkastus ennen sen käyttöönottoa. Tarkastuksessa kiinnitetään huomiota sekä tehdastekoiisiin leikkivälineisiin ja rakenteisiin, niiden oikeaoppiseen asentamiseen, että leikkipaikan muihin rakenteisiin ja varusteisiin esim. sään aiheuttamat muutokset, lahoaminen tai ruostuminen ja välineen sekä rakenteen turvallisuustason muutokset korjausten tai osien vaihdon jälkeen. Myös leikkivälineiden ja rakenteiden putoamisalustat tarkastetaan. Huomio tulee kiinnittää myös pihan välittömään läheisyyteen, mahdolliseen aitaamiseen ja muihin rakenteisiin sekä leikkipaikalla olevaan puustoon ja muuhun kasvillisuuteen.

Yksityisen palveluntuottajan tulee varmistaa, että päiväkodin henkilökunta tekee päivittäin tarkastuksen piha-alueella. Tarkastuksessa tarkastetaan pihan kunto päällisin puolin (mm. ilkivalta, rikkoontumiset, roskaaminen ja huumeneulat). Samalla siirretään ylimääräiset esineet, kuten penkit ja irtokivet pois leikki- ja liikuntavälineiden putoamisalueilta. Kohteeseen kuulumattomat esineet siirretään mahdollisuuksien mukaan kokonaan pois pihalta. Turvallisista ja vaatimusten mukaisista tuotteista ja palveluista saa lisätieto Tukesin [www-sivuilta: https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut](https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut).

8.2 Yhteiset tapaamiset

Kunta järjestää yksityisille palveluntuottajille yhteisiä tapaamisia minimissään kaksi kertaa vuodessa. Ne ovat toimintaa ohjaavia ja neuvovia tapaamisia, joissa voidaan käsitellä esimerkiksi pedagogiseen laatuun liittyviä asioita.

8.3 Muut veloitteet

8.3.1 Lapsilistat

Päiväkodin tulee toimittaa kunnalle lapsilistat vähintään kaksi kertaa vuodessa. Niissä kunnissa, joissa on käytössä palveluseteli, palvelusetelisääntökirja määrittelee tarkemmin, kuinka monta kertaa ja miten palveluntuottajan pitää tiedot toimittaa.

8.3.2 Toimintasuunnitelma ja –kertomus

Toimintasuunnitelma ja -kertomus tulee olla kunnan määrittämän pohjan mukainen ja ne tulee toimittaa vuosittain kunnan valvontaviranomaiselle sen määrittelemän aikataulun mukaisesti. Kuntien määrittämät painopistealueet tulee näkyä yksikön toimintasuunnitelmassa ja –kertomuksessa. Valvontakäynnillä voidaan käydä lävitse päiväkodin toimintasuunnitelma ja/tai -kertomus.

9 Viranomaisen toimittama tarkastus ja seuraamukset

9.1 Tarkastusoikeus ja tarkastuksen toimittaminen

Valvontaviranomainen voi tarkastaa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan varhaiskasvatuslaissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimipaikat ja toimitilat. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voi määrätä kunnan toimielimen perustellusta syystä tarkastamaan yksityisen palveluntuottajan toimipaikan. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Muilta

osin tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. (Varhaiskasvatuslaki 55 §.)

Tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki hänen pyytämänsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömistä asiakirjoista. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia ulkopuolisia asiantuntijoita. Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolakia, kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä valtion virkamieslain (750/1994) 14 ja 15 §:ää. Asiantuntijalla ei ole oikeutta suorittaa tehtäväänsä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa muutoin kuin yhdessä tarkastajan kanssa, jota hän avustaa. (Varhaiskasvatuslaki 56 §.)

9.2 Huomautus, huomion kiinnittäminen, määräyksen antaminen ja varhaiskasvatusrikkomus

Jos varhaiskasvatuksen ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että toiminnan järjestäjä on varhaiskasvatuslain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi antaa varhaiskasvatuksen järjestäjälle, kunnan tai kuntayhtymän virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle henkilölle tai yksityisen palvelujentuottajan toiminnasta vastaavalle vastuuhenkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle. Jos asia ei anna aiheutta huomautukseen tai muihin toimenpiteisiin, voivat valvontaviranomaiset kiinnittää 1 momentissa tarkoitettujen huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen. (Varhaiskasvatuslaki 57 §.)

Jos varhaiskasvatuksen järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakas-
turvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin varhaiskasvatuslain vastaista taikka jos yksityinen palvelujentuottaja ei ole täyttänyt ilmoitusvelvollisuuttaan, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen

puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos asiakasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi. Valvontaviranomainen voi velvoittaa toiminnan järjestäjän noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimipaikan, sen osan tai laitteen käyttö kielletään. (Varhaiskasvatuslaki 58 §.)

Varhaiskasvatuslain 49 §:n mukaan yksityistä varhaiskasvatusta järjestävä tai tuottava, joka tahallaan laiminlyö varhaiskasvatuslain 44 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, järjestää tai tuottaa varhaiskasvatusta, vaikka on poistettu varhaiskasvatuslain 46 §:ssä tarkoitettu rekisteristä, taikka järjestää tai tuottaa varhaiskasvatusta tai esiopetusta vastoin 58 §:ssä tarkoitettua määräystä tai kieltoa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, varhaiskasvatusrikkomuksesta sakkoon. Ennen syytteen nostamista syyttäjän on varattava 50 §:ssä tarkoitettulle kunnan monijäseniselle toimielimelle tilaisuus antaa lausuntonsa.

Kunnan valvontaviranomainen tekee aluehallintoviraston kanssa yhteistyötä (Varhaiskasvatuslaki 59 §). Kunta ilmoittaa yksityisissä päiväkodeissa havaitsemistaan puutteista tai huolista aluehallintovirastoon.

10 Toiminnan päättäminen

Kun yksityinen palveluntuottaja aikoo päättää toimintansa, hänellä on ilmoitusvelvollisuus toimintansa päättämisestä. Palveluntuottajan on täytettävä aluehallintoviraston lomake varhaiskasvatustoiminnan päättämisestä (Ilmoitus yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden lopettamisesta) ja toimitettava se kunnan valvontaviranomaiselle. Valvontaviranomainen toimittaa lomakkeen aluehallintovirastoon. Kunnan palvelusetelisääntökirjassa voi olla maininta siitä, kuinka aikaisin palveluntuottajan on toimitettava tieto toiminnan päättämisestä kunnan valvontaviranomaiselle.

Palveluntuottaja huolehtii liiketoimintansa päättämisestä asianmukaisesti. Palveluntuottajan on huolehdittava esimerkiksi varhaiskasvatustoimintaan liittyvistä asiakirjojen arkistoinnista.

11 Asiakkaan velvollisuudet

Asiakkaalla syntyy sopimussuhde yksityisen varhaiskasvatuspalveluja tuottavan yrityksen/yrittäjän kanssa. Asiakas on siten asiakassuhteessa yrittäjään, ei kuntaan.

Kunta tukee yksityistä varhaiskasvatusta erilaisilla tuilla. Asiakkaan velvollisuus on hoitaa etuuksien hakeminen ja päättäminen esimerkiksi Kelalta (yksityisen hoidon tuki) tai kunnalta (esimerkiksi palveluseteli tai kuntalisä). Asiakkaan velvollisuutena on myös ilmoittaa muutokset tarvittaville tahoille esimerkiksi päiväkotiin, kunnalle ja Kelaan.

Lähteet

Aschan, A. 2017. Yksityisten päiväkotien valvonta. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Luento 12.12.2017.

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>.

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista (804/1992)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920804>

Elintarvikelaki (23/2006) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023>

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:94. Opetushallitus, Suomen yliopistopaino OY, Helsinki.

Gummerus, P. 2017. Päiväkotien valvonta. Keski-Uudenmaan ympäristökeskus. Luento 12.12.2017.

Kuntalaki (410/2015) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Pelastuslaki (379/2011) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Perusopetuslaki (628/1998) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettu laki (569/2009)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090569>

Tartuntatautilaki (1227/2016)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161227>

Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941280>

Terveyttä ja iloa ruuasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositus 2018.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-992-7>).

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110407>

Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180753>

Varhaiskasvatustilaki (540/2018) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a. Opetushallitus, PunaMusta Oy. Helsinki.

(https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf).

Vlasov, Salminen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila ja Sulonen 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Julkaisut 24: 2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Suomen yliopistopaino. Tampere. <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset/>

Voima, V. 2018. Yksityisten päiväkotien valvonta rakennusvalvonnan näkökulmasta. Järvenpään kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto 4.6.2018.